

Niina Vähämetsä

**L Aidunpankki-verkkopalvelun käytön kehittäminen
Pohjois- Pohjanmaalla**

**L Aidunpankki-verkkopalvelun käytön kehittäminen Pohjois-
Pohjanmaalla**

Niina Vähämetsä
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma, ympäristöhoito

Tekijä: Niina Vähämetsä

Opinnäytetyön nimi: Laidunpankki-verkkopalvelun käytön kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla

Työn ohjaaja: Kaija Karhunen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2013

Sivumäärä: 54 +8

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä tunnetuksi Internetissä toimivaa Laidunpankki-palvelua ja saada sivustolle lisää käyttäjiä Pohjois-Pohjanmaalta. Laidunpankin avulla voi hankkia laidunnettavaa aluetta eläimille tai löytää eläimiä maisemanhoitajiksi. Palvelu auttaa maisemanhoidosta kiinnostuneita laiduneläinten omistajia ja maanomistajia kohtaamaan toisensa tarjoamalla valtakunnallisen hakupalvelun laiduneläinten ja – alueiden löytämiseen. Rekisteröitymällä Laidunpankki-palvelun käyttäjäksi voi jättää ilmoituksen ja tarjota kohteita laidunnettavaksi tai eläimiä maisemanhoitajiksi.

Opinnäytetyön toimeksiantajana olivat ProAgria Oulun YmpäristöAgro II ja HevosAgro II hankkeet. Työn tarkoituksena oli selvittää laiduneläinten omistajilta lisälaitumen tarvetta, Laidunpankin tunnettuutta ja sen käyttökokemuksia, Laidunpankin ja sopimuslaiduntamisen kiinnostavuutta sekä palvelun kehittämistarpeita.

Opinnäytetyössä toteutettiin kysely laiduneläinten omistajille. Kysely lähetettiin sähköisesti ja kirjeitse ProAgria Oulun asiakastiloihin kuuluville emolehmä- ja lammastiloille yhteensä 272 kpl. Hevosalan yrittäjille kyselystä tiedotettiin sähköisesti lähettämällä 1163 kpl HevosAgro II ajankoh-taistiedotetta, jossa oli linkki kyselyyn. Kyselyyn pystyi vastaamaan myös sähköisesti avoimen linkin kautta. Vastauksia saatiin 42 kpl.

Tulosten perusteella Laidunpankki-palvelun ja sen toiminnan tunnettuuden lisääminen on tarpeen. Verkkopalvelua käytettiin lähinnä laidunilmoitusten selaamiseen. Lisälaitumelle on tiloilla tarvetta, mutta sopimuslaiduntamiseen liittyen kiinnostuneimpia oltiin muiden sopimuslaiduntajien kokemusten kuulemisesta. Palvelun kehittämistarpeiksi saatiin hyviä ehdotuksia.

Jatkossa tulisi kartoittaa kiinnostusta Laidunpankki-palveluun myös maanomistajilta Pohjois-Pohjanmaalta. Lisäksi olisi tärkeää järjestää maisemanhoidosta kiinnostuneille laiduneläinten omistajille ja maanomistajille infotilaisuuksia, joissa voitaisiin jakaa tietoa maisemalaiduntamisesta ja Laidunpankki-palvelusta. Opinnäytetyön teon aikana Laidunpankki-verkkopalveluun saatiin Pohjois-Pohjanmaalta yhteensä 6 ilmoitusta.

Asiasanat: maisemalaiduntaminen, maisemanhoito, luonnonlaidun, perinnebiotooppi, laiduneläin

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

Degree programme in agricultural and rural industries, environmental management

Author: Niina Vähämetsä

Title of thesis: Developing the use of Laidunpankki web service in Northern Ostrobothnia

Supervisor: Kaija Karhunen

Term and the year when the thesis was submitted: Spring 2013

Number of pages: 54 +8

The aim of this study was to increase the recognizability of the Internet-based Laidunpankki web service and to get more users to the website in Northern Ostrobothnia. On Laidunpankki, you can acquire the area for grazing animals or to find animals for landscape management. The service helps land owners and the owners of grazing animals to meet each other by providing a national search service for finding grazing animals and pasture areas. When you register to Laidunpankki service, you can leave an advertisement and offer areas for grazing or animals for landscape management.

The subscribers of this thesis were ProAgria Oulu YmpäristöAgro II and HevosAgro II projects. The aim of this study was to investigate the need for additional pastures of the grazing livestock owners, Laidunpankki service recognizability and the user experience of the service, as well as the attractiveness of Laidunpankki, agreement pasturing and the development needs of the related web services.

Part of the study was carried out as a survey to grazing livestock owners. The survey was sent electronically and by normal post to ProAgria Oulu customers belonging to the suckler cow farms and sheep farms. Total of 272 inquiries were sent. Horse sector entrepreneurs were informed of the survey electronically by sending 1163 HevosAgro II bulletins, which had a link to the survey. The survey was respondable through the electronic open-link. Responses were received from 42 entrepreneurs.

Based on the results it is clear that an increase in the recognizability of the service and operations of Laidunpankki is required. The web services are used mainly for browsing pasture advertisements. Farms need additional pastures, but the answerers of the survey were mainly interested in hearing the other users' experiences of agreement grazing. Good suggestions for the development need of the service were received.

In the future, the Northern Ostrobothnian land owners' interest in Laidunpankki service should be mapped. In addition, it would be important to organize information occasions about the Laidunpankki services to the grazing livestock owners and land owners who are interested in landscape management. During the writing of this thesis total of six advertisements from Northern Ostrobothnia area were published in Laidunpankki.

Keywords: landscape grazing, landscape management, natural pasture, traditional biotope, grazing animal

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT.....	4
1 JOHDANTO.....	7
2 MAISEMALAIDUNTAMINEN.....	8
3 LAIDUNNUKSEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	10
3.1 Laidunalueita.....	10
3.1.1 Perinnebiotoopit.....	10
3.1.2 Ranta-alueet.....	12
3.1.3 Joutomaat ja taajaman viheralueet.....	12
3.2 Laiduneläimiä.....	13
3.2.1 Nauta.....	13
3.2.2 Lammas.....	13
3.2.3 Hevonen.....	14
3.3 Laidunpaine.....	14
3.4 Laidunyhdistyön toimintatavat ja sopimukset.....	16
3.5 Rakenteet ja tiedottaminen.....	17
3.6 Vastuut.....	17
3.7 Eläinten siirto.....	18
3.8 Eläinten hoito ja valvonta.....	19
4 KUSTANNUKSET JA RAHOITUSMAHDOLLISUUDET.....	20
4.1 Laidunnuksen kustannukset.....	20
4.2 Tukea maiseman- ja luonnonhoitoon.....	21
4.2.1 Perinnebiotooppien hoito.....	23
4.2.2 Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen.....	24
4.2.3 Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito.....	24
4.2.4 Monivaikutteisen kosteikon hoito.....	25

5 LAIDUNPANKKI-VERKKOPALVELU	26
6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ.....	29
7 KYSELY LAIDUNELÄINTEN OMISTAJILLE.....	31
8 TULOKSET	32
8.1 Vastaajien perustiedot	32
8.2 Laiduntaminen ja lisälaitumen tarve.....	34
8.3 Laidunpankin tunnettuus ja käyttökokemus	36
8.4 Laidunpankin ja sopimislaiduntamisen kiinnostavuus.....	38
8.4.1 Laidunkohteet ja laiduntamissopimus	41
8.4.2 Avoimet kysymykset	43
8.5 Kehittämistarpeet	44
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	45
10 KEHITTÄMISEHDOTUKSET	48
11 POHDINTA	50
LÄHTEET	51
LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Suomesta löytyy paljon alueita, joita voitaisiin hoitaa laiduntamalla sekä eläimiä, jotka voisivat niitä laiduntaen hoitaa. Internetissä toimivan Laidunpankki-palvelun avulla voi hankkia laidunnettavaa aluetta eläimille tai löytää eläimiä maisemanhoitajiksi. Laidunpankki-palvelu auttaa maisemanhoidosta kiinnostuneita laiduneläinten omistajia ja maanomistajia kohtaamaan toisensa tarjoamalla valtakunnallisen hakupalvelun laiduneläinten ja – alueiden löytämiseen. Palvelun yhtenä tavoitteena on lisätä sopimuksellista laidunyhdistystä, joka hyödyttää molempia osapuolia. (Keski-Suomen ELY- keskus 2012, hakupäivä 15.3.2013.)

Laidunpankki-palvelu on otettu hyvin vastaan etenkin Pirkanmaan alueella, jossa palvelun käytön edistämiseen on tehty työtä hankkeiden avulla. Kun verkkopalvelun tunnettuutta lisätään, voidaan myös Pohjois-Pohjanmaalta saada hoidon piiriin hoitamattomia laidunalueita ja hoidettuja alueita, joilla ei ole enää laiduntajia. Lisäksi alueella on laiduneläimiä, joille ei välttämättä omalta tilalta löydy tarpeeksi laidunalaa. (Satomaa 8.5.2013, sähköpostiviesti.) Laidunpankki-palvelulla edistetään maisemalaiduntamista, jonka kohteena ovat usein erilaiset luonnonlaitumet. Eläimille luonnonlaitumet tarjoavat edullista rehua ja laidunnus on samalla erinomaista ympäristönhoitoa. Laiduntaminen on perinteinen maisemanhoitomenetelmä maaseudun laidunalueille, mutta se soveltuu myös taajamien viheralueiden hoitoon. (YmpäristöAgro–hanke 2013, hakupäivä 15.3.2013; ProAgria Etelä-Pohjanmaa 2013, hakupäivä 29.1.2013.)

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimivat ProAgria Oulun YmpäristöAgro II ja HevosAgro II hankkeet. Opinnäytetyössä toteutettiin kysely laiduneläinten omistajille Pohjois-Pohjanmaalla. Kyselyn tavoitteena oli tehdä tunnetuksi Laidunpankki-palvelua sekä saada sivustolle lisää käyttäjiä Pohjois-Pohjanmaalta, sillä alueelta ei ole ollut juuri palvelun käyttäjiä eikä sitä kautta eläin- tai laidunilmoituksia. Tarkoituksena oli selvittää laiduneläinten omistajilta lisälaitumen tarvetta tilalla, Laidunpankki-palvelun tunnettuutta ja sen käyttökokemuksia, sopimuslaiduntamisen ja palvelun kiinnostavuutta sekä kehittämistarpeita. Kysely lähetettiin ProAgria Oulun asiakkaisiin kuuluville emolehmä- ja lammastiloille sekä hevosalan yrittäjille Pohjois-Pohjanmaalla. Lisäksi kyselyyn pystyi vastaamaan sähköisesti avoimen linkin kautta.

2 MAISEMALAIDUNTAMINEN

Maaseutumme maisemat ja luonnon monimuotoisuus eli eläin- ja kasvilajien sekä niiden elinympäristöjen moninaisuus ovat muotoutuneet vuosisatojen aikana ihmisen työn tuloksena. Maatalous on luonut avoimia viljelymaisemia ja perinnemaisemia, joille perinteinen maankäyttö, kuten laidunnus ja niitto, on muovannut monipuolisen ja tunnusomaisen kasvi- ja eläinlajiston. Viimeisten vuosikymmenten kuluessa luonnon monimuotoisuus on vähentynyt ja maisema muuttunut yksipuolisemmaksi. Laiduntamisen ja niittämisen loputtua luonnonlaitumet ovat jääneet pensoitumaan ja metsittymään, jolloin perinteisestä maankäytöstä riippuvaisten kasvi- ja eläinlajien elinympäristöt ovat vähentyneet. (Haaranen, Partanen & Tarvainen 2009, hakupäivä 28.1.2013.) Luonnonlaitumiksi kutsutaan laitumia, joita ei lannoiteta eikä muokata. Niitä ovat esimerkiksi luonnonniityt, hakamaat ja metsälaitumet. (Mannerkorpi 1997, 89-90.) Suurimmat muutokset maaseutumaisemassamme aiheuttaa avoimen viljelymaiseman vähentyminen. Jotta viljelymaisemat pysyisivät avoimina, on tärkeää säilyttää laitumet, niityt ja pellot edelleen monipuolisessa käytössä. (Haaranen ym. 2009, hakupäivä 28.1.2013.)

Laiduntamisen avulla säilytetään maisemat avoimina ja lisätään luonnon monimuotoisuutta. Maisemalaidunnuksessa eläimet laiduntavat yleensä erilaisilla luonnonlaitumilla ja joutomailla, jolloin tavoitteena on maiseman- ja luonnonhoito. Monimuotoisuutta ylläpitävän laiduntamisen periaatteena on laiduneläinten eläminen ja kasvaminen luonnonlaitumen tuotolla. Luonnonlaidunkohteilla lisärehua, lannoitteita ja torjunta-aineita ei pidä käyttää, sillä ne köyhdyttävät eliölajistoa ja rehevöittävät aluetta. Eläinten lisäruokinnan tarve voidaan välttää suunnitelmallisella laidunkierrolla. Kun ravinto loppuu laidunkohteelta, eläimet siirretään toiselle laitumelle. (Laidunpankki 2013a, Laidunnuksen suunnittelu, hakupäivä 28.3.2013.)

Laiduneläiminä käytetään yleisemmin nautoja, lampaita ja hevosia. Eläimet ovat tehokkaita ja ympäristöystävällisiä luonnon- ja maisemanhoitajia, jotka syövät ja kuluttavat laiduntaessaan alueen rehevyyttä pois. Samalla ne avaavat sorkillaan ja kavieroillaan maan siemenpankkia, jolloin maa tarjoaa uhanalaisille ja vaatimattomille, kukkiville luonnonkasveille mahdollisuuden kasvaa. Useat niittykasvit ovat valon ja köyhän maan kasveja, joten ne eivät pysty kilpailemaan rehevien lajien kanssa. Ilman laidunnusta niittykasvit jäisivät rehevän kasvillisuuden alle. Kasvillisuuden

monipuolistumisen lisäksi laidunnus suosii linnustoa, hyönteisiä ja perhosia. Laiduntavat eläimet luovat myös kuluttajille myönteistä mielikuvaa maataloudesta. (Ahro & Söyrinki 2005, 7.)

Maisemalaiduntamisen tärkeimpiä toiminnan edellytyksiä ovat eläinten hyvinvointi, hoidettu maisema sekä taloudellinen kannattavuus. Eläinten omistajalle toiminnan tulee olla taloudellisesti kannattava osa maatalouselinkeinoa. Tällöin eduksi olisi saada laidunnukseen mahdollisimman suuria alueita. Maanomistajalle laidunnus tuottaa maisemanhoidon lisäksi haluttuja lisäarvoja, kuten virkistys. (Laidunpankki 2013b, Laidunnustietoa, hakupäivä 18.3.2013; Söyrinki 2007,15.)

3 LAIDUNNUKSEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Eläinten hyvinvoinnin ja maisemanhoidon kannalta laidunnuksen onnistuminen vaatii huolellista suunnittelua sekä laiduneläinten ja maanomistajan välistä yhteistyötä. Laidunnuksen suunnittelu kannattaa aloittaa jo edellisenä vuonna, jotta laiduntaminen voidaan aloittaa heti alkukesästä. (Laidunpankki 2013b, Laidunnustietoa, hakupäivä 18.3.2013.) Suunnittelussa huomioitavia asioita ovat muun muassa alueen pinta-ala, sijainti, eläinten hyvinvoinnin turvaaminen, hoitotöiden järjestäminen sekä valvonta. Lisäksi huomioitavia asioita ovat usein kohteen maisema- ja luontoarvot. Laidunalueen tulee olla sijainniltaan turvallinen eläimille sekä riittävän suuri, vähintään 0,5 ha. Laidunnuksen käytännön toteutus tulee suunnitella hyvin, jotta voidaan saavuttaa hoidolle asetetut tavoitteet. Suunnittelussa tulee huomioida myös tarvittavien ilmoitusten teot tai kannanotot tietyillä alueilla. Haja-asutusalueelle laidunalueen voi perustaa vapaasti, mutta taajama-alueilla tarvitaan lupa kunnan viranomaisilta tai ilmoitus. Muinaismuistoalueiden hoidossa tarvitaan museoviraston kannanotto ja luonnonsuojelualueilla sekä arvokkailla ranta-alueilla ympäristöhallinnon kannanotto. Lisäksi asemakaava-alueelle sijoitettavasta aitauksesta tulee tehdä kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. (Söyrinki 2007, 5.; Laidunpankki 2013c, Maanomistajan vastuu, hakupäivä 29.3.2013.)

3.1 Laidunalueita

Laidunalueen valinnassa on huomioitava eläinten hyvinvointi sekä laiduntamisen keston sovittaminen kohteen kasvupaikkatyyppiin (ProAgria Etelä-Pohjanmaa 2013, hakupäivä 29.1.2013). Laidunnukseen soveltuvia kohteita ovat pellot ja niittymäiset alueet, perinnebiotoopit eli niityt, hakamaat ja metsälaitumet, ranta-alueet, joutomaat, taajaman viheralueet, kaavoitusta tai rakentamista odottavat alueet, luonnonsuojelualueet, muinaismuistoalueet sekä voimalinja-alueet. (Satomaa 2013, hakupäivä 18.3.2013.)

3.1.1 Perinnebiotoopit

Perinnebiotoopeilla tarkoitetaan perinteisten maankäyttötapojen, kuten laidunnuksen ja niiton muovaamia ja ylläpitämiä luonnoltaan monimuotoisia alueita. Niille on kehittynyt omaleimainen kasvi-, eläin- ja sienilajisto perinteisten maankäyttötapojen myötä. (Haaranen ym. 2009, hakupäivä 28.1.2013.) Perinnebiotoopit voidaan jakaa avoimiin ja puustoisiin luontotyyppeihin. Avoimia

perinnebiotooppeja ovat kuivat niityt eli kedot, tuoreet niityt, erilaiset rantaniityt, tulvaniityt, suonii-tyt sekä nummet. Puustoihin perinnebiotooppeihin kuuluvat hakamaat, metsälaitumet ja lehdes-niityt. (Priha 2003b, hakupäivä 23.1.2013.) Perinnebiotooppien hoidon tavoitteena on ylläpitää alueen maisemallisia arvoja ja monipuolista lajistoa. Hoitotoimia ovat esimerkiksi laidunnus ja niitto. Hoidon periaatteena on poistaa kasvukauden aikana syntynyt kasvimassa ja siihen sitoutu-neet ravinteet, jolloin alueet eivät pääse rehevöitymään eikä niille muodostu niitylajistoa tukah-duttavaa kariketta. Ilman hoitotoimia niityt ja laitumet kasvavat vähitellen umpeen ja niiden oma-leimainen lajisto häviää. (Haaranen ym. 2009, hakupäivä 28.1.2013; Priha 2003b, hakupäivä 23.1.2013.)

Niityt ovat omaleimaisen kasvi- ja eläinlajiston omaavia avoimia ja valoisia kasvupaikkoja ja elinympäristöjä. Niittyjä ovat muun muassa maatalouden synnyttämät niityt ja laitumet sekä van-hojen viljelyalueiden jäänteet ja luonnonniityt. Niityt jaetaan kosteusolosuhteiden mukaan kuiviin, tuoreisiin ja kosteisiin. Kuivat niityt eli kedot esiintyvät kuivilla ja hiekkaisilla tai kallioisilla mailla. Niiden tyyppillistä kasvillisuutta ovat matalat ruohot ja heinät. Ketojen hoito vaatii aktiivisia hoito-toimia, kuten laidunnusta tai niittoa. Pensoittuneilla alueilla hoitotoimena käytetään raivausta, jolla palautetaan alkuperäinen ketokasvillisuus. Tuoreet niityt olivat perinteisen maatalouden parhaita heinämaita. Niiden kasvillisuus voi olla rehevää johtuen kohtuullisesti vettä pidättävästä maape-rästä. Tuoreiden niittyjen hoitotoimina voidaan käyttää niittoa tai laidunnusta. Niitettujen alojen jälkilaidunnus on myös suositeltavaa, johon laiduneläimistä soveltuvat nauta tai hevonen. (ProAg-ria Etelä-Pohjanmaa 2013, hakupäivä 29.1.2013; Haaranen ym. 2009, hakupäivä 28.1.2013.)

Rantaniityillä kasvillisuus on vyöhykkeistä. Rantaniityt sijaitsevat sisävesien tai meren rannoilla keskivesitason ja korkeimman tulvan välisessä vyöhykkeessä. Rantaniittyjen laiduntamisella suu-rikasvuiset rantakasvit, kuten järviruoko pysyvät parhaiten kurissa. Laiduneläimistä parhaita ran-taniittyjen hoitoon ovat naudat, sillä ne hävittävät tehokkaasti järviruokoa. Tulvaniityksi kutsutaan Lapin, Perä-Pohjolan ja Pohjois-Pohjanmaan jokivarsien luonnonniittyjä, joita on laajennettu pen-saita ja puustoa raivaamalla yhtenäisiksi aukeiksi. Tulvaniittyjen kasvillisuus on selvästi vyöhyk-keistä ja niiden hoitotoimia ovat pensoittuneiden niittyjen raivaus sekä säännöllinen niitto tai lai-dunnus. (Haaranen ym. 2009, hakupäivä 28.1.2013.)

Hakamaiksi kutsutaan puuston raivauksen ja laiduntamisen myötä syntyneitä enemmän tai vä-hemmän puustoisia alueita, joiden aluskasvillisuudesta voi erottaa sekä niitty- että kangaskasvilli-suuden piirteitä. Ominaista hakamaille on niitylaikkujen ja puuryhmien vuorottelu. (Haaranen ym.

2009, hakupäivä 28.1.2013; Priha 2003c, hakupäivä 29.1.2013.) Metsälaitumilla puuston peittävyys on suurempi hakamaihin verrattuna. Perinteisten metsälaitumien tunnuspiirteitä ovat muun muassa metsässä esiintyvät niittymäiset kasvillisuuslaikut, useat puulajit sekä runsas sienilajisto. Hakamaiden ja metsälaitumien parasta hoitoa on laidunnus. Hoidon tavoitteena on ylläpitää elinympäristöjä, joissa esiintyy avoimia niittylaikkuja puuston lomassa. Puustoiset perinnebiotoopit soveltuvat nautakarjalle, mutta myös lampaita voi käyttää etenkin hakamaiden hoidossa. (Priha 2003c, hakupäivä 29.1.2013.)

3.1.2 Ranta-alueet

Meren, järven ja joen rannat ovat tärkeitä niin maisemallisesti kuin luonnon monimuotoisuuden kannaltakin. Raivaamalla avoimien rantanäkymien säilyttäminen on hyvin työlästä, joten helpointa se on toteuttaa laiduntamalla. (ProAgria Etelä-Pohjanmaa 2013, hakupäivä 29.1.2013.) Sisävesien varsilla olevat rantalaitumet sijaitsevat tyypillisesti viljeltyjen peltojen ja nurmien läheisyydessä. Perinnebiotoopeina hoidettavat rantalaitumet tulee laiduntaa erillään lannoitetuista nurmilaitumista, jotta ravinteita ei pääse kulkeutumaan ravinteikkaammalta pellolta niitylle tai rantavyöhykkeelle ja edelleen vesistöön. Eroosiolle ja tulville herkkien rantapeltojen suojavyöhykkeille laiduntamista ei suositella, vaan hoito tulisi tehdä niittämällä. Nykyisin kaikki rantaniittytyypit luokitellaan Suomessa uhanalaisiksi elinympäristöiksi. (Niemelä 2012, 9 & 11.)

3.1.3 Joutomaat ja taajaman viheralueet

Rakentamattomat viheralueet sekä kaavoitusta ja rakentamista odottavat alueet jäävät helposti hoitamattomiksi joutomaiksi. Alueiden vesakoituminen ja umpeenkasvu voidaan estää laiduntamisella, jolla lisätään samalla alueen virkistysarvoa. Laiduntaminen soveltuu myös taajamien viheralueille. Taajamien laiduntamisella elävöitetään rakennettua ympäristöä kustannuksia säästäten. Laiduntamiseen soveltuvia viheralueita ovat muun muassa ulkoilualueet, puistot, suojaviheralueet ja retkeily- ja virkistysalueet. Viheralueverkoston monimuotoisuutta lisääviä kohteita ovat niityt ja pellot. Eläinten valvontaan tulee kiinnittää erityistä huomiota taajama-alueilla. (Pro Agria Etelä-Pohjanmaa, hakupäivä 29.1.2013.)

3.2 Laiduneläimiä

Maisemanhoidossa laiduneläiminä käytetään yleisimmin nautoja tai lampaita, mutta myös hevoset ovat hyviä maisemanhoitajia. Laiduneläinten valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat hoidon tavoitteet, alueen koko, maaperä sekä eläinten ravintotottumukset. Parhaiten luonnonlaitumien hoitoon soveltuvat pienen ravinnontarpeen omaavat eläimet, joita ovat esimerkiksi emolehmät ilman vasikoita, ummessa olevat lehmät, uuhet ilman karitsoita sekä joutilaat hevoset. (Satomaa 2013, hakupäivä 18.3.2013.) Laidunnus voidaan toteuttaa myös yhteislaiduntamisella, jolla tarkoitetaan kahden tai useamman eläinlajin laiduntamista samalla laidunalueella yhtä aikaa tai peräkkäin. Yhteislaitumilla hylkylaikut vähenevät ja laidunalue kuluu tasaisemmin. Yhteislaiduntamisiin voidaan käyttää lampaita ja emolehmiä vasikoineen tai lampaita ja hiehoja. Naudat, lampaat ja hevoset soveltuvat myös samalle laidunalueelle. (Priha 2003a, hakupäivä 23.1.2013.)

3.2.1 Nauta

Naudat ovat tehokkaita laiduntajia, jotka soveltuvat erinomaisesti ranta-alueiden hoitajiksi. Laiduntamiseen soveltuvat kaikki nautarodut, joista alkuperäisrotuja pidetään kaikkein parhaimpia, sillä ne ovat ravintotarpeiltaan vaatimattomampia ja kevyempiä kuin pitkälle jalostetut eläimet. Luonnonlaitumien hoidossa käytetyimpiä ovat lihakarjarotujen edustajat sekä lypsykarjarotujen hiehot ja vasikat. Naudoille maistuvat pääasiassa heinät ja muut ruohokasvit, mutta myös pensaiden ja puiden lehdet. Ravintonsa suhteen ne ovat vähemmän valikoivia lampaisiin ja hevosiin verrattuna. Nautakarjan laitumille muodostuu helposti hylkylaikkuja, sillä ne välttävät laidunnusta ulosteisilla paikoilla. Rantojen laiduntamisiin soveltuvat erityisen hyvin emolehmät, sillä ne voivat kulkea vedessä ruokaa etsimässä ja siistiä suuriakin pensaikkoja umpeen kasvaneilta ranta-alueilta. Emolehmälaumaan kuuluu lehmien lisäksi vasikat ja astutussonni. Lauman suuruuden määrittää laidunnettavan alueen koko ja laitumen ravinnon tuottokyky. Laidunala tarvitaa 1-2 hehtaaria yhtä emoa ja vasikkaa kohden viljelemättömillä alueilla. (Laidunpankki 2013d, Nauta laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013.)

3.2.2 Lammas

Lampaat soveltuvat parhaiten kuivien niittyjen ja hakamaiden laiduntajiksi. Ne syövät kasvillisuuden läheltä maanpintaa ja valitsevat tarkkaan syömänsä kasvit. Lampaat suosivat matalakasuisia ruohokasveja ja heiniä. (Priha 2003a, hakupäivä 23.1.2013.) Mieluiten lampaat syövät lehte-

vää ja nuorta kasvustoa, joten ne kannattaa viedä laitumelle varhain keväällä ennen kuin kasvusto ehtii korsiintua. Lampaat ovat taidokkaita vesakontorjujia ja pitävät erityisesti nuoresta pajusta. Ne tulevat toimeen vähätuottoisilla ja pienehköillä alueilla, mutta välttävät kosteita maita. Hehtaarin laidunala riittää noin 5 uuhelle karitsoineen. Parhaiten maisemanhoitajiksi soveltuvat aikuiset uuhet, sillä karitsat tarvitsevat kasvaakseen rehevää laidunta. Rehevillä mailla on aluksi syytä varautua laidunalueen niittoon, sillä lammas ei syö nokkosta. Laidunnuksen jatkuessa maa köyhtyy ja nokkonen lopulta häviää. (Söyrinki 2007, 6; Laidunpankki 2013e, Lammas laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013.)

3.2.3 Hevonen

Luonnonlaitumille hevosista soveltuvat parhaiten nuoret hevoset, siitostammat varsoineen sekä lepohevoset. Tehokkaina laiduntajina hevoset eivät sovellu kovien kavioidensa ja liikkuvuutensa vuoksi helposti kuluville maille. Laidunala hevoset tarvitsevat 1-2 hehtaaria/eläin. (Söyrinki 2007, 7.) Laumassa alempiarvoiset eläimet väistävät ylempiarvoisia, joten laidunala tarvitaan liikkumisen lisäksi väistämiseen. Hevoset ovat aktiivisia liikkujia, jotka muodostavat laitumelle helposti polkuja sekä maassa piehtaromisesta syntyviä aukkoja. Lisäksi laitumelle muodostuu hylkylaikkuja, sillä hevonen ei syö läheltä lantakasoja. Laidunalue kannattaa lohkoa, jolloin voidaan välttää alueen liiallinen kuluminen. Hevoset syövät mieluiten lehtevää ja nuorta ruohoa, mutta niille kelpaavat myös nuorten lehtipuiden oksat ja kuoret. Hevoset pystyvät syömään laitumet hyvin tarkkaan ja hyödyntävät karkeaakin kasvimassaa. Ne soveltuvat parhaiten kuivahkoille ja kovapohjaisille niityille. (Laidunpankki 2013f, Hevonen laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013; Priha 2003a, hakupäivä 23.1.2013.)

3.3 Laidunpaine

Laidunpaineella tarkoitetaan eläinmäärää käytettävissä olevaan rehumäärään nähden. Sen avulla säädellään, miten tarkkaan alueen kasvillisuus tulee syödyksi. Liian korkea laidunpaine eli liian suuri eläinmäärä rehumäärään nähden saattaa heikentää eläinten kasvua ja aiheuttaa maaperän liiallista kulumista. Toisaalta liian matalalla laidunpaineella tavoiteltuja maisema- ja monimuotoisuusarvoja ei voida saavuttaa, sillä eläinten syöntimäärä jää kasvillisuuden tuottoa vähäisemmäksi. Tästä syystä ylilaidunnusta ja kulumista tulee välttää, sillä tasainen kasvusto tuottaa hyvän ja määrällisesti suuren sadon eläimen kannalta sekä sitoo ravinteita tehokkaasti. Luonnonlaitumil-

la kaksi hehtaaria kantaa yhden emolehmän vasikoineen tai 4-6 uuhta karitsoineen. (Lumolaidun 2006, 310; Laidunpankki 2013a, Laidunnuksen suunnittelu, hakupäivä 28.3.2013.) Taulukossa 1 on esitetty arviota laidunpaineista eri laidunalueilla.

TAULUKKO 1. Arvioita laidunpaineista perinnebiotooppikohteilla ja viljellyllä laitumella. (Laidunpankki 2013a, Laidunnuksen suunnittelu, hakupäivä 28.3.2013.)

Arvioita perinnebiotoopeille soveltuvista laidunnuspaineista (eläimiä/ha) koko laidunkauden ajalle (noin 120 päivää).						
Lähde: Perinnemaisemien hoitoryhmän mietintö 2000.						
	hieho < 1 v	hieho > 1 v	lihanauta < 1 v	emolehmä + vasikka	uuhi + 2,5 karit- saa	hevonen
kuiva niit- ty/keto	1,0 - 1,2	0,5 - 0,8	0,4 - 0,6	0,2 - 0,4	1,5 - 2,0	0,4 - 0,8
tuore niitty	2,0 - 2,5	1,0 - 1,8	0,9 - 1,2	0,5 - 0,8	2,0 - 2,5	1,0 - 1,4
kostea niitty/ ran- taniitty	1,5 - 3,0	1,0 - 1,8	0,7 - 1,4	0,5 - 1,0	2,0 - 4,0	0,8 - 1,6
hakamaa	1,2 - 2,0	0,7 - 1,3	0,5 - 1,0	0,4 - 0,8	1,5 - 2,5	0,6 - 1,2
metsälaidun	0,2 - 0,8	0,05 - 0,5	0,05 - 0,4	0,04 - 0,3	0,2 - 1,0	0,05 - 0,4
viljelty laidun	7,5	4,8	3,6	2,5	10	3,9

Laidunkauden pituus on keskimäärin 120 vuorokautta. Laidunnus aloitetaan kasvukauden alussa ja sitä jatketaan pitkälle syksyyn, jolloin alueelle jää mahdollisimman vähän kuolevaa kasvillisuutta. Kunnostusvaiheessa olevilla perinnebiotoopeilla laidunkauden aloittaminen varhain on erityisen tärkeää. Myöhään aloitettu laidunnus heikentää alueen hoitotulosta, sillä vanha kasvillisuus ei ole tarpeeksi maittavaa eläimille. (Priha 2003a, hakupäivä 23.1.2013.)

3.4 Laidunyhdistyön toimintatavat ja sopimukset

Laidunpankki-verkkopalvelulla pyritään lisäämään sopimuksellista laidunyhdistyötä. Sopimuslaidunnuksella tarkoitetaan eläinten toimimista maisemanhoitajina muiden omistamilla alueilla (Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2005, hakupäivä 28.4.2013). Laidunyhdistyön toteutuksessa selkein toimintatapa on, että eläinten omistaja vuokraa laidunnettavan alueen itselleen, jolloin hän vastaa alueen hoidosta kokonaisuudessaan. Tätä suositellaan yleensä vain pinta-alaltaan laajoihin maataloustukikelpoisiin kohteisiin. Toisena toimintatapana tuotantoeläinten kohdalla on, että maanomistaja luovuttaa kohdealueen eläinten omistajalle ilmaiseksi laidunkäyttöön. Hevosten kohdalla toimitaan yleensä niin, että hevoset viedään kesälaitumelle täysihoitoon ja eläinten omistaja maksaa maanomistajalle siitä korvauksen. (Söyrinki 2007, 8.)

Ennen laiduntamisen aloittamista on tärkeää laatia kirjallinen laiduntamissopimus käytännön työnjaosta, kustannuksista ja vastuunjaosta. Laiduntamissopimuksessa on erittäin tärkeää sopia, kenen vastuulla on eläinten päivittäinen hoito ja valvonta sekä aitauksen rakentaminen ja ylläpito. (Laidunpankki 2013b, Laidunnustietoa, hakupäivä 18.3.2013; Ahro & Söyrinki 2005, 12.) Laidunyhdistyön sopimuksen tekemiseen liittyy yleensä rahallisesta korvauksesta sopiminen, jonka suuruus riippuu tapauskohtaisesti laiduntamissopimuksessa määrätystä työn- ja vastuunjaosta. Laidunyhdistyön sopimusmallit löytyvät Laidunpankki-verkkopalvelusta. Sivustolla on naudoille ja lampaille yhteinen laiduntamissopimus ja hevosille oma sopimus. Sivustolta löytyy myös maanvuokraussopimus, jota voidaan tarvita laiduntamissopimuksen lisäksi. (Söyrinki 2007, 8.)

Laidunnuksen käytännön toteutus määritellään hoitosuunnitelmassa liitekarttoineen. Hoitosuunnitelman laatiminen laidunalueelle on erittäin suositeltavaa, sillä se helpottaa laidunnuksen käytännön toteutusta sekä maanomistajan ja karjanomistajan tavoitteiden saavuttamista. Hoitosuunnitelmaan kirjattavia asioita ovat yhteiset tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet, laitumen rakenteet, laidunnuksen aloittamisajankohta ja lopettamisajankohta, eläinten hoito ja valvonta sekä muut käytännön työt, oikea laidunpaine sekä tiedottaminen. Hoitosuunnitelman laatiminen on välttämätöntä, jos haetaan laidunalueen hoitoon maatalouden ympäristötuen erityistukea. (Söyrinki 2007, 9; Priha 2003b, hakupäivä 23.1.2013.)

3.5 Rakenteet ja tiedottaminen

Laidunaitausta suunniteltaessa on tärkeää valita tarkoituksenmukainen aitaustapa sekä huomioida aidan kunnostusmahdollisuudet. Kun aitaus perustetaan hyvin, se kestää useita vuosia laidunkäytössä. Lisäksi helposti kunnostettavalla aidalla säästetään kustannuksissa ja työmäärässä. Aitaamiskustannuksiin luetaan aitamateriaalit, pystytystyö sekä aitauksen vuosittainen ylläpito. Kustannukset riippuvat laitumen koosta, muodosta, sijainnista ja tuotosta. (Räisänen, Ukkola, Järvi, Huuskonen, Kiljala, & Nevalainen 2005, 30-31.)

Sähköpaimenaitaa käytetään nykyisin eniten laidunten aitana varsinkin nauta- ja hevoslaitumilla. Sähköaita on helppo rakentaa ja purkaa, mutta lankojen ehjänä pysymistä on seurattava. Aidan aluset tulee mahdollisesti niittää, jotta paimenen teho pysyy riittävänä. Metalliverkkoaitauksen hyvänä puolena on sen kestävyys useita vuosia. Verkkoaitaa käytetään yleisemmin lammaslaitumilla ja tarvittaessa sitä voidaan vahvistaa sähkö- tai puuaidalla. Puuaita on käyttökelpoinen aitausmateriaali etenkin pysyvissä ja pienehköissä kohteissa. Piikkilangan käyttö laidunaitana ei ole nykyisin suositeltavaa ja sen käyttö onkin kielletty eläinsuojelulaille hevoslaitumilla. Aitauksen lisäksi tarvitaan erilaisia rakenteita, kuten huoltoportteja eläinten siirtoa, valvontaa ja läpikulua varten. Lisäksi laidunalueelle tulee rakentaa erillinen suojakatos, mikäli laitumella ei ole puustoa suojaksi auringolta sekä huonoja sääoloja vastaan. Laitumella tulee järjestää myös omat sijoituspaikat ja rakenteet eläinten kivennäisille ja juomavedelle, jos tarjolla ei ole luonnonvettä. (Söyrinki 2007, 11.)

Maisemalaiduntamisesta tiedottaminen aloitetaan heti suunnitteluvaiheessa, sillä se on tärkeää laiduntamisen onnistumisen kannalta. Julkisten alueiden laiduntamisesta kannattaa tiedottaa esimerkiksi sanomalehdissä ja Internet-sivuilla. Laidunalueiden yhteyteen tulisi sijoittaa opaskylttejä, joista selviää ainakin eläinten omistajan nimi ja puhelinnumero. Tällöin yhteystietojen avulla ohikulkijat pystyvät tiedottamaan laitumella tapahtuneista ongelmista. Kylteissä kannattaa mainita myös ruokintakiellosta. Lisäksi sähköaidasta tulee tiedottaa näkyvästi, jotta ohikulkijat osaavat sitä varoa. (Söyrinki 2007, 10-11.)

3.6 Vastuut

Ennen laiduntamisen aloittamista laiduneläinten omistajan vastuulla on huolehtia esimerkiksi eläinten rekisteröinnistä ja korvamerkkien laitosta. Karjanomistajan tulee rekisteröidä nautojen

pitopaikka jättämällä täytetty eläinten pitopaikkaa koskeva lomake kunnan maaseutusihteerille, jolloin eläinten omistaja saa pitopaikkatunnuksen. Tunnuksen avulla ilmoitetaan esimerkiksi pitopaikkojen välisiä siirtotapahtumia rekisteriin. Kaikki erillään olevat laidunalueet merkitään omiksi pitopaikoikseen, joiden välillä tehtävät eläinten siirrot on ilmoitettava. Eläinten omistajan on pidettävä ajan tasalla olevaa pitopaikkakohtaista nautaeläinluetteloa ja huolehdittava korvamerkkien laitosta. Syntyneet vasikat merkitään kahdella virallisella korvamerkillä ja pudonneiden merkkien tilalle tulee tilata viipymättä uudet merkit. (Laidunpankki 2013d, Nauta laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013.)

Lampaan omistajan tulee aina ilmoittautua lampaan pitäjäksi eläinpitäjärekisteriin sekä pitää luetteloa omistamistaan eläimistä. Eläinten pitopaikka, kuten rakennus tai laidunalue tulee aina rekisteröidä maaseutusihteerin kautta, jolloin eläinten omistaja saa pitopaikkatunnukset. Lampaiden siirtämisestä pitopaikasta toiseen tehdään aina ilmoitus Lammas- ja vuohirekisteriin. Lampaat merkitään korvamerkein viimeistään puolen vuoden iässä. Vastuullinen lampaiden omistaja huolehtii lampaiden loishäädöstä ja ei myy tai vuokraa yksittäistä lammasta, sillä laumaeläimenä yksinäinen lammas ei voi hyvin. (Laidunpankki 2013e, Lammas laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013.) Hevosien omistajan vastuulla on huolehtia ennen laidunkauden alkua eläimen rokotuksista ja madotuksista, joilla estetään tautien ja loisten leviäminen. Lisäksi varmistetaan, että laumaeläimenä hevosella on laumalla seuraa. Lampaat ja lehmät soveltuvat myös hevosten laidunseuraksi. (Laidunpankki 2013f, Hevonen laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013.) Maanomistajalla ja karjanomistajalla on suositeltavaa olla vastuuvakuutus, joka yleensä sisältyy maanomistajan kotivakuutukseen ja karjanomistajan maatilavakuutukseen. Vastuuvakuutus korvaa mahdolliset eläinten aiheuttamat vahingot kolmannelle osapuolelle. (Söyrinki 2007, 16.)

3.7 Eläinten siirto

Eläinten kuljetusmatkojen tulisi olla kohtuullisia, sillä kuljetus on aina rasittava tapahtuma eläimelle. Eläinten kuljettamisesta vastaa yleensä eläinten omistaja. Kuljetus järjestetään yleensä peräkärryllä, karja-autolla tai hevoskuljetusvaunulla. (Söyrinki 2007, 12.) Laidunalueella emolehmien käsittelyssä suositetaan siirrettäviä ja koottavia aitausyksiköitä. Laumaeläimenä nauta on helpointa siirtää ryhmäsiirtona, joka aloitetaan lauman uteliailla ja rohkeilla yksilöillä, jolloin aremmat yksilöt seuraavat perässä. (Laidunpankki 2013d, Nauta laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013.)

Lampaat ovat luonteeltaan uteliaita, mutta melko arkoja uusille asioille. Niiden käsittely ja siirtäminen tulisi tapahtua aina laumassa. Apuna siirtämisessä voidaan käyttää esimerkiksi kauraämpäriä. Hevoset ovat pakoeläimenä arkoja uusille asioille ja saattavat pelästyä äkillisiä ääniä tai liikkeitä. Hevoset ovat kuitenkin sopeutuvaisina eläiminä tottuneita käsittelyyn ja kuljetukseen. Siirtäminen laidunlohkolta toiselle tapahtuu taluttamalla niitä riimusta. Hevosia kuljetetaan niitä varten suunnitelluissa rekoissa ja trailereissa. (Laidunpankki 2013e, Lammas laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013; Laidunpankki 2013f, Hevonen laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013.)

3.8 Eläinten hoito ja valvonta

Eläinten päivittäisestä hoidosta ja valvonnasta sovitaan kirjallisesti laiduntamissopimuksessa. Maanomistaja on yleensä vastuussa eläinten hoidosta ja valvonnasta, mutta jos eläintenomistaja on vuokrannut laidunalueen itselleen, huolehtii hän mahdollisesti myös valvonnasta. Laidunnusta aloittaessa eläinten hoitoon ja valvontaan on tärkeää kiinnittää huomiota, jotta eläimet sopeutuvat nopeammin uuteen laidunalueeseen ja oppivat tuntemaan hoitajansa. Tärkein asia onnistuneessa laidunnuksessa on eläinten hyvinvointi, jonka perusedellytyksiin kuuluvat riittävä ravinto, puhdas vesi, liikunta sekä raitis ilma. Näiden lisäksi varmistetaan laidunalueen turvallisuus ja eläinten lajinnukainen käyttäytyminen. (Söyrinki 2007, 12-13.)

Eläimiä on käytävä katsomassa laidunkohteella kerran vuorokaudessa. Päivittäisellä hoitokäynnillä arvioidaan eläinten kunto käyttäytymisen perusteella, tarkistetaan aidat, sähkön kulkeminen langoissa sekä ravinnon riittävyys laidunkohteella. Ravinnon lisäksi tulee huolehtia juomakelpoisen veden saannista, kivennäisistä ja suolasta. Juoma-aldaiden ja kuppien puhtaudesta on huolehdittava, jos juomavesi tuodaan laitumelle vesijohtoa pitkin. Laadultaan hyvä luonnonvesi on yksinkertainen ratkaisu vedensaannin järjestämiseksi, jos kohteen rannat kestävät kulutusta. (Laidunpankki 2013d, Nauta laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013.) Mikäli hevoselle ei ole laitumella luonnollista juomavettä, voidaan vesi tarjota saavijuottona (Laidunpankki 2013f, Hevonen laiduneläimenä, hakupäivä 22.1.2013).

4 KUSTANNUKSET JA RAHOITUSMAHDOLLISUUDET

4.1 Laidunnuksen kustannukset

Maisemalaiduntamisen kustannukset muodostuvat perustamis- ja ylläpitokustannuksista. Perustamiskustannuksiin kuuluvat esimerkiksi suunnittelukustannus, aitauksen rakentaminen sekä opastaulujen ja suojakatoksen rakentaminen. Ylläpitokustannuksia ovat esimerkiksi eläinten maisemanhoitotyön kustannus, eläinten kuljetus, hoito ja valvonta, aitauksen ylläpito, juomaveden järjestäminen, niitto ja raivaus sekä vakuutukset. Laidunnuksen perustamiskustannukset ovat suuret, mutta ylläpitokustannukset jäävät usein pieniksi. Laidunnus on kuitenkin edullinen maisemanhoitomenetelmä verrattuna toistuvaan raivaukseen. Kustannukset vaihtelevat tapauskohtaisesti, sillä esimerkiksi puustoisilla laidunkohteilla suojakatoksen rakentamista ei tarvita ja ranta-alueilla eläimet saavat juomaveden rannasta. (Söyrinki 2007, 17.)

Laidunnuksen kustannuksiin on tarjolla tukea maatalouden tukijärjestelmistä. Kuitenkaan kaikki laidunnukseen sopivista kohteista eivät sovellu tukien piiriin, mutta laidunnus voidaan toteuttaa ilman ulkopuolista rahoitustakin. Lampaiden ja nautojen omistajille maksetaan yleensä maisemanhoitotyöstä korvaus, sillä eläinten omistaja ottaa aina riskin viemällä tuotantoeläimiä tilan ulkopuolelle. (Söyrinki 2007, 17.) Jos kyseessä on maataloustukikelpoinen alue, karjanomistaja voi vuokrata alueen itselleen ja saada tuen kautta korvauksen työstään. Siinä tapauksessa erillistä korvausta maisemanhoitotyöstä ei tarvita. (Laidunpankki 2013g, UKK, hakupäivä 3.5.2013.) Taulukossa 2 on laiduntamisen ohjeellisia kustannuksia vuodelta 2012.

TAULUKKO 2. Laidunnuksen ohjeellisia kustannuksia vuonna 2012 (maatalouden ympäristötuen erityistuet) alv. 0 %. (Laidunpankki 2013h, Laidunnuksen kustannukset, hakupäivä 28.3.2013.)

Suunnittelukustannus	420 €
Hoitopäiväkirjan pitäminen 4-8 h/v	24,60 €/h
Ihmistyö	16 €/h
TraktORITYÖ	41 €/h
Eläinten kuljetus - oma auto + kuljetusvaunu sis. työaika/ 4 hlö - teurasauto	130 €/kerta + 0,54 €/km lähtötaksa 200 € + 1-1,50 €/km
Aitauksen perustamiskustannus (sis. työ + materiaalit) - sähköpaimenaita (2 lankaa, pylväät, ei työ) - paimenlaite - lammaverkkoaita - riukuaita - lauta-aita	1,50 €/m 220 - 480 € 3,00 €/m 17 - 25 €/m
Kokooma-aitaus - elementit - kiinteä aitaus	
Aitauksen ylläpitokustannukset	20 % perustamiskustannuksista
Eläinten loislääkintä	
Eläinten vakuutukset	
Eläinten valvonnan lisäkustannus	75 €/ha
Eläinten juoton lisäkustannus	50 €/ha
Niitto traktorilla - pellot - perinnebiotoopit	45 €/ha 90 €/ha
Niittojätteen poiskeruu koneella	198 €/ha
Tulonmenetykset - peltotukien menetys	

4.2 Tukea maiseman- ja luonnonhoitoon

Laidunnuksessa hyödynnettäviä maatalouden ympäristötuen maiseman- ja luonnonhoitoon liittyviä erityistukimuotoja ovat päättyvällä ohjelmakaudella olleet perinnebiotoopeille, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseksi sekä suojavyöhykkeiden hoitoon maksettavat tuet (Satomaa 2013, hakupäivä 18.3.2013). Lisäksi erityistukea on saatavilla monivaikutteisen kosteikon hoitoon, johon laidunnusta voidaan käyttää yhtenä hoitotoimenpiteenä. Ei-tuotannollisia investointitukia on ollut päättyvällä ohjelmakaudella mahdollista hakea arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaamiseen ja aitaamiseen sekä monivaikutteisen kosteikon perustamiseen. Ei-

tuotannollinen investointituki täydentää ympäristötukea. Maatalouden ympäristötuki on osa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa vuosille 2007- 2013. Ympäristötuen tavoitteena on vähentää maatalouden ympäristöön kohdistamaa ravinnekuormitusta ja huolehtia luonnon monimuotoisuudesta sekä kulttuurimaiseman säilymisestä maatalousympäristössä. Ympäristötuki koostuu kaikille viljelijöille tarkoitetuista ympäristötuen perustoimenpiteistä, lisätoimenpiteistä sekä vapaaehtoisista erityistuista. Erityistuet ovat maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuuskohteiden hoidon pääasiallinen rahoitusmuoto ja sitä voivat hakea kaikki maatalouden ympäristötukeen sitoutuneet viljelijät. Lisäksi rekisteröidyt yhdistykset voivat hakea erityistukia muun muassa perinnebiotooppien hoitoon, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen ja monivaikutteisten kosteikkojen hoitoon Leader- toimintatavan kautta. Tällöin tuettavien toimenpiteiden tulee tukea paikallisen Leader- ryhmän maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteita ja sijaita kehittämissuunnitelman soveltamisalueella. (Ympäristö 2012a, hakupäivä 25.3.2013.)

Erityistukisopimukset ovat joko 5- tai 10-vuotisia ja ne määräytyvät hoitotyöstä aiheutuneiden kulujen ja tulomenetysten perusteella. Erityistukihakemukset toimitetaan alueelliseen ELY- keskukseseen vuosittain huhtikuun loppuun mennessä liitteineen, johon kuuluvat alueen sijaintikartta, hoito- ja perustamissuunnitelma, kustannusarvio ja mahdolliset vuokrasopimukset. (Ympäristö 2012, hakupäivä 25.3.2013.) Tuki maksetaan viljelijälle tai yhdistykselle hyväksytyyn kustannusarvion perusteella. Laiduntamiseen liittyviä tuettavia kustannuksia ovat esimerkiksi aitausten materiaali- ja työkulut, eläinten kuljetus ja raivaus- ja niittokustannukset. (Satomaa 2013, hakupäivä 18.3.2013.)

Nykyinen maataloustukijärjestelmä on uudistumassa, kun ohjelmakausi vaihtuu vuonna 2014. Ympäristötuki tulee muuttumaan ympäristökorvaukseksi (Ympäristö 2012b, hakupäivä 30.5.2013). Tulevan ohjelmakauden tukimuotoja tai tukiehtoja ei ole vielä vahvistettu. Tukijärjestelmästä tehty luonnos on kommentointivaiheessa, joten se ei ole vielä valmis. Uudelle ohjelmakaudelle on suunniteltu perinnebiotooppien hoidon ja luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen sopimustyyppien yhdistämistä. Monimuotoisuuden ja maiseman edistämisen tukea olisi mahdollista hakea samanlaisille kohteille kuin päätyväällä ohjelmakaudellakin, mutta jatkossa niittymäisinä hoidettavia peltolohkoja ei välttämättä hyväksytä kyseiseen sopimustyyppiin, vaan ainoastaan lintujen levähdys- ja ruokailualueet pelloilla. Monivaikutteisen kosteikon hoitotuessa siirrytään todennäköisesti kiinteään tukitasoon. Päätyväällä ohjelmakaudella monivaikutteisen kosteikon perustamiseen edellytetään, että alueella on oltava peltoa yli 20 % vesistön tai valtaojan yläpuolisesta valuma-alueesta. Uudella ohjelmakaudella kosteikkojen valuma-alueen pelto-

prosenttivaatimus voi madaltua kymmeneen prosenttiin, joka toisi tukien ulottuville yhä useampia kohteita. (Anttila 2013, 15-16.)

Tänä vuonna 2013 ympäristötuen erityistukien hakumahdollisuudet ovat aiempia vuosia rajoitumpia, johtuen EU:n määrärahojen niukkuudesta. Uusia erityistukisopimuksia, kuten perinnebiotooppien hoitoa voi hakea vain, jos viljelijä tai rekisteröity yhdistys on toteuttanut ei-tuotannollisen investoinnin. Rekisteröidyt yhdistykset voivat hakea myös luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen tukea. Vuonna 2013 keväällä tai syksyllä päättyvää ympäristötuen erityistukisopimusta viljelijä voi jatkaa yhdellä vuodella 30.4.2014 tai 30.9.2014 asti, mutta päättyvää erityistukisopimusta ei ole mahdollista korvata uudella sopimuksella. Erityissopimus jatkuu päättyvän sopimuksen mukaisilla ehdoilla ja tukitasoilla. Uusia ei-tuotannollisia investointitukia perinnebiotoopin alkuraivaamiseen ja aitaamiseen sekä kosteikkojen perustamiseen voi hakea vain rekisteröitynyt yhdistys. Viimeinen hakupäivä ei-tuotannollisilla investointituilla on 1.7.2013. (Mavi 2013, hakupäivä 16.4.2013.)

4.2.1 Perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotooppien eli luonnon monimuotoisten alueiden hoidon tavoitteena on ylläpitää alueen monipuolista lajistoa ja maisemallisia arvoja sekä pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvää kulttuuriperintöä. Perinnebiotooppien hoitotoimia voivat olla laidunnus, niitto, niittojätteen keruu, lehtipuiden lehdestys sekä pensaiden ja puiden raivaus. Hoitotoimenpiteenä voi olla myös alueella sijaitsevien perinteisten karjatalouteen liittyvien rakennelmien ja rakenteiden kunnostaminen kasvillisuuden hoitotoimien lisäksi. Perinnebiotooppia ei saa muokata, lannoittaa, ojittaa tai käsitellä kasvinsuojeluaineilla. Laidunnus ei saa aiheuttaa alueen kasvillisuuden haitallista rehevöitymistä tai eroosiota. Laidunpaine sovitetaan siten, että eläimet elävät laitumen tuoton varassa ilman lisärehua. Niitetty kasvillisuus tulee korjata pois, etteivät vapautuneet ravinteet rehevöitä aluetta. Perinnebiotooppien hoidon sopimuskausi on viisivuotinen. (Haaranen ym. 2009, hakupäivä 28.1.2013.) Alueen toteutuneista toimenpiteistä on pidettävä hoitopäiväkirjaa. Perinnebiotooppien hoidon erityistuki on päättyvällä ohjelmakaudella ollut enintään 450 €/ha vuodessa ja se perustuu kustannusarviossa esitettyihin hoitokustannuksiin. Sopimusalan tulee olla vähintään 0,30 hehtaaria, mutta myös pienialaisille arvokkaille kohteille (0,05-0,30 ha) voi saada tukea. (Ympäristö 2012a, hakupäivä 25.3.2013.)

Arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja aitaamiseen on ollut päättyvällä ohjelmakaudella saatavilla ei-tuotannollista investointitukea. Ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmä täydentää maatalouden ympäristötukea. Alkuraivaukseen kuuluvia toimenpiteitä ovat pensaikon ja puuston raivaus sekä raivausjätteen poistaminen. Raivaustoimien lisäksi toimenpiteisiin voi sisältyä rakennelmien säilyttämistä ja kunnostamista sekä alueen aitaamista hankkeen toteuttamisalueella. Ei-tuotannollisen investointituen ehtona on, että investoinnin toteutuksen jälkeen kohteen hoidosta tehdään perinnebiotooppien hoitoa koskeva erityistukisopimus. (Manner-Suomen kehittämissuunnitelma 2007-2013, 2013.)

4.2.2 Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen

Erityistuen tavoitteena on säilyttää maatalousympäristöissä uhanalaisten ja tyyppillisten lajien elinympäristöjä sekä parantaa viljelymaiseman monipuolisuutta ja avoimuutta (Haaranen ym. 2009, hakupäivä 28.1.2013). Lisäksi tavoitteena on säilyttää ja parantaa historiallisesti sekä kulttuurisesti arvokkaita kohteita. Tuen avulla voidaan hoitaa maiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä ympäristöjä, joita voivat olla muun muassa pellon ja metsän reunavyöhykkeet, metsäsaarekkeet, pientareet ja puukujanteet. Kohteiden hoitotoimenpiteitä ovat laidunnus, niitto ja raivaus. Sopimusaluetta ei saa lannoittaa, metsittää eikä käsitellä kasvinsuojeluaineilla ja alueella toteutuneista toimenpiteistä on pidettävä hoitopäiväkirjaa. Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki on päättyvällä ohjelmakaudella ollut enintään 450 €/ha vuodessa ja se perustuu kustannusarvioissa esitettyihin hoitokustannuksiin. Sopimusalan tulee olla vähintään 0,30 ha. (Ympäristö 2012a, hakupäivä 25.3.2013.)

4.2.3 Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito

Suojavyöhykkeellä tarkoitetaan pellolle perustettavaa vähintään 15 metriä leveää monivuotisen kasvillisuuden peittämää hoidettua aluetta, jolle ei levitetä kasvinsuojeluaineita eikä lannoitteita. Suojavyöhykkeellä vähennetään valumavesien mukana kulkevan maa-aineksen ja ravinteiden joutumista pelloilta vesistöön ja pohjavesiin. Suojavyöhykkeen myötä luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja maatalousympäristöön syntyy ekologisia käytäviä. Suojavyöhyke on hyödyllistä perustaa vesistön tai valtaojan varressa sijaitsevalle pellolle, varsinkin jos pelto viettää jyrkästi tai kärsii usein tulvista. Hoitotoimenpiteisiin kuuluvat kasvuston niitto sekä niittojätteen korjuu alueelta. Niitto suoritetaan yleensä kerran kasvukauden aikana. Hoitotoimenpiteenä voidaan käyttää myös laidunnusta, jos siitä ei aiheudu haittaa vesiensuojelulle. Laidunnus toteutetaan erillään

lannoitetuista nurmilaitumista. Laiduneläimille ei saa tarjota lisäruokaa ja laidunpaine tulee huomioida tarkkaan, ettei alue tiivisty liikaa tai kulu mullokselle. Suojavyöhykkeen perustamisen ja hoidon erityistuen suuruus on päätyvällä ohjelmakaudella ollut A- ja B-tukialueella enintään 450 €/ha ja C-tukialueella enintään 350 €/ha vuodessa. (Ympäristö 2012a, hakupäivä 25.3.2013.)

4.2.4 Monivaikutteisen kosteikon hoito

Vesistökuormitusta vähentävällä kosteikolla tarkoitetaan puron, ojan, joen tai muun vesistön osaa ja sen ranta-aluetta, joka pysyy veden vallassa ainakin osan vuotta. Kosteikoilla voidaan pysäyttää veteen joutunutta kiintoainetta sekä sitoa pellolta veteen huuhtoutuneita ravinteita. Lisäksi kosteikoilla lisätään luonnon monimuotoisuutta, kuten kasvi- ja eläinlajistoa. Hoitotoimenpiteisiin kuuluvat lietteen poisto, rakenteiden hoitotoimet sekä kasvillisuuden niitto tai laidunnus kosteikolla ja sen reuna-alueilla. Laidunnus soveltuu kasvillisuuden hoitotoimenpiteiksi, ellei siihen ole vesiensuojellista estettä. Monivaikutteisen kosteikon hoito-erityistukisopimuksen tekeminen edellyttää, että tukea hakeva viljelijä on sitoutunut tai sitoutuu ympäristötukeen. Rekisteröidyn yhdistyksen sopimuksen edellytyksenä on, että paikallinen Leader- toimintaryhmä puoltaa sopimuksen hyväksymistä. Sopimusalan on oltava vähintään 0,3 hehtaaria ja tuen suuruus riippuu hoitotoimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista ja tulonmenetyksistä. Tuki on ollut päätyvällä ohjelmakaudella enintään 450 €/ha vuodessa. Erityistukisopimuksen kesto on joko 5 tai 10 vuotta. (Puustinen & Jormola 2009, hakupäivä 4.2.2013.)

Monivaikutteisen kosteikon perustamiseen on ollut päätyvällä ohjelmakaudella saatavilla ei-tuotannollista investointitukea. Tuen saamisen edellytyksenä on, että kosteikkoalueella on peltoa yli 20 % vesistön tai valtaojan yläpuolisesta valuma-alueesta. Lisäksi investoinnin toteutuksen jälkeen kohteen hoidosta on tehtävä monivaikutteisen kosteikon hoitoa koskeva erityistukisopimus. Kosteikot perustetaan niiden luontaisille paikoille, kuten herkästi tulviville pellolle tai pellon reuna-alueelle. Perustaminen tehdään ensisijaisesti patoamalla. Kosteikot ja tulva-alueet tulee perustaa niin, että ne pidättävät mahdollisimman tehokkaasti valuma-alueelta tulevaa kiintoainetta ja ravinnekuormitusta. (Ympäristö 2012a, hakupäivä 25.3.2013.)

5 LAIDUNPANKKI-VERKKOPALVELU

Laidunpankki-verkkopalvelun avulla voi hankkia laidunnettavaa aluetta eläimille tai löytää eläimiä maiseman hoitajiksi. Sivusto löytyy osoitteesta www.laidunpankki.fi. Verkkopalvelu kehitettiin, jotta maisemanhoidosta kiinnostuneet karjanomistajat ja maanomistajat kohtaisivat toisensa. Laidunpankin tavoitteena on lisätä sopimuksellista laidunyhteistyötä, joka hyödyttää molempia osapuolia sekä auttaa suomalaisia maalaismaisemia pysymään avoimina, hoidettuina ja monimuotoisina laidunnuksen avulla. Sivusto tarjoaa valtakunnallisen hakupalvelun laiduneläinten ja –alueiden löytämiseen, sopimusmallit laidunyhteistyön toteutukseen sekä tietoa laidunnuksen käytännön toteutuksesta. Palvelun käyttö on maksutonta. (Keski-Suomen ELY-keskus 2012, hakupäivä 15.3.2013.) Rekisteröitymällä palvelun käyttäjäksi voi jättää ilmoituksen ja tarjota kohteita laidunnettavaksi tai eläimiä maisemanhoitajiksi.

Laidunpankki-palvelu kehitettiin kahden hankkeen yhteistyönä. ProAgria Pirkanmaan Maaseutukeskus käynnisti vuoden 2003 alussa Laiduneläinpankki-hankkeen, jonka tavoitteena oli testata sopimuslaidunnusta käytännössä, kehittää toimiva yhteistyömalli sekä rakentaa Laidunpankki-verkkopalvelu. Laiduneläinpankki-hankkeessa laadittiin käytännön kokemusten perusteella laiduntamissopimus ja avattiin Internetiin Laidunpankki-verkkopalvelu. (Söyrinki 2005, hakupäivä 25.1.2013; Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2005, hakupäivä 28.4.2013.) Toisena osapuolena sivuston toteutuksessa oli Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Lumolaidun-hanke. Sivusto aloitti toimintansa helmikuussa 2005. (Söyrinki 2005, hakupäivä 25.1.2013.) Sivusto ja kaantui ennen kahteen osaan LaidunPankkiin ja LaidunInfoon. Palvelun käyttö vaati ilmaisen käyttäjätunnuksen tilaamisen Maatalouden Laskentakeskus Oy:stä ja osa LaidunPankin toiminnoista oli maksullisia. Nykyään Laidunpankkina tunnettu sivusto muuttui käyttäjilleen maksuttomaksi vuonna 2010. (Ahro & Söyrinki 2005, 5-7.; YmpäristöAgro-hanke 2013, hakupäivä 15.3.2013.)

Verkkopalvelu muodostuu kuudesta osiosta, joita ovat laidunpankki, laidunnustietoa, sopimusmallit, ajankohtaista, lisätietoa sekä ota yhteyttä (kuvio 1). Laidunpankki-osiossa on hakupalvelu, josta voi etsiä karja- ja laidunilmoituksia eläinlajin, maakunnan ja kunnan mukaan. Lisäksi osiosta voi kirjautua palveluun sekä rekisteröityä sivuston käyttäjäksi, jos haluaa tarjota maa-aluetta laidunmaaksi tai laiduneläimiä maisemanhoitajiksi. Rekisteröityminen vaatii käyttäjätunnuksen, salasanan sekä yhteystietojen täyttämisen. Laidunnustiedosta löytyy tietoa laidunnuksen käytännön

toteutuksesta ja sopimusmalleista laiduntamisen sopimukset lampaalle ja naudalle, hevoselle sekä maanvuokraussopimus. Ajankohtaista-osiossa tiedotetaan muun muassa uusista julkaisuista ja lisätietoa-osioista voi hakea tietoa esimerkiksi aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta. Palvelussa välitetään myös tuoreimpia uutisia maisemalaidunnuksen tapahtumiin liittyen.

Kuvio 1. Laidunpankin etusivu.

Palvelu on löytänyt käyttäjiä etenkin Pirkanmaan alueelta, jossa hankkeiden toimijat ovat edistäneet sivuston käyttöä (Satomaa 8.5.2013, sähköpostiviesti). Pirkanmaan alueella on toiminut Keski-Suomen ELY-keskuksen ja ProAgria Pirkanmaan yhteinen Härkää sarvista (HÄÄVI) –hanke, joka uudisti sivustoa vuonna 2012. Sivustolle kirjautuminen ja tietojen etsiminen muutettiin entistä helpommaksi ja joustavammaksi. Laidunpankki-sivuston omistaa ProAgria Pirkanmaa ry ja sen päivityksestä vastaa Maa- ja kotitalousnaisten MNK Maisemapalvelut. (Keski-Suomen ELY-keskus 2012, hakupäivä 15.3.2013.) Palvelun yhteistyökumppaneita ovat MTK, Metsähallitus, Härkää sarvista (HÄÄVI) –hanke sekä YmpäristöAgro ja HevosAgro-hankkeet (Laidunpankki 2013i, Lisätietoa, hakupäivä 8.4.2013).

Laidunpankin kaltainen verkkopalvelu on käytössä myös Iso-Britannissa. Stock Keep Home-verkkopalvelun avulla voi löytää laidunnettavaa aluetta tai eläimiä laidunalueille. Rekisteröityminen palvelun käyttäjäksi tapahtuu samaa tietokantaa käyttävän Sheepkeep – sivuston kautta. Sivusto on Iso-Britannian suurin ilmainen tietokanta laiduneläinten omistajista ja maanomistajista. Palvelun kautta voi löytää laiduneläimiksi lampaita, alpakoita, nautakarjaa, hevosia, poneja, vuo-hia ja kääpiövuohia. Sivustolta löytyy monipuolisesti yhteystietoja eri yrityksistä ja henkilöistä, jotka esimerkiksi tarjoavat aitaustarvikkeita, eläinten kuljetuksia ja laidunnuksen toteutukseen tarvittavia välineitä. Sivuilta voi löytää myös myytävänä olevia laiduneläimiä. (Stock Keep Home 2013, hakupäivä 6.5.2013.)

6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

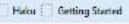
Työn tavoitteena oli tehdä tunnetuksi Laidunpankki-palvelua sekä saada sivustolle lisää käyttäjiä Pohjois-Pohjanmaalta kartoittamalla kiinnostusta palveluun kyselyn avulla. Kysely lähetettiin ProAgria Oulun asiakkaisiin kuuluville emolehmä- ja lammastiloille sekä hevosalan yrittäjille Pohjois-Pohjanmaalla. Hevosalan yrittäjien yhteystiedot saatiin ProAgria Oulusta. Työssä keskityttiin kartoittamaan erityisesti laiduneläinten omistajia Pohjois-Pohjanmaalta. Tarkoituksena oli selvittää tilan tai yrityksen lisälaitumen tarvetta, Laidunpankin tunnettuutta ja käyttökokemuksia, palvelun ja sopimuslaiduntamisen kiinnostavuutta sekä kehittämistarpeita. Lisäksi avoimissa kysymyksissä selvitettiin mitä mahdollisuuksia sopimuslaidunnus tuo tilalle sekä mikä voisi olla esteenä sopimuslaiduntamisen aloittamiselle. Kirjeitse lähetettyjen kyselyiden mukaan liitettiin infoa Laidunpankista, jota kautta markkinoitiin palvelua.

Laidunpankista on tiedotettu Pohjois-Pohjanmaalla esimerkiksi ProAgria Oulun hallinnoiman YmpäristöAgro II-hankkeen kautta, mutta aktiivista edistämistyötä ei ole päästy tekemään. Palvelun käyttö oli alkuvaiheessa maksullista, joten tieto palvelun nykyisestä maksuttomuudesta ei ole välttämättä tavoittanut kaikkia. Lisäksi käytön vähyys voi johtua hoitoa tarvitsevien kohteiden omistussuhteiden haastavuudesta, kuten esimerkiksi siitä, että ne voivat olla perikuntien maita. Laidunpankki-palvelun tietoisuuden lisäämisen myötä Pohjois-Pohjanmaalta voidaan saada hoidon piiriin hoitamattomia laidunalueita sekä hoidettuja alueita, joilla ei ole enää laiduneläimiä maisemanhoitajina. Laidunpankin kautta myös rekisteröidyt yhdistykset, kunnat ja kaupungit voivat löytää laiduneläimiä hoidettaville kohteille, jolloin niiden hoito lisää alueen vetovoimaisuutta. Luomutiloilla laidunalasta voi olla puutetta, jolloin palvelun avulla on mahdollisuus löytää luonnonlaitumia laidunalan lisäämiseen. Luonnonlaitumet ovat viljelykierron ulkopuolista alaa, mutta soveltuvat luomueläinten laidunalaksi. (Satomaa 8.5.2013, sähköpostiviesti.)

Laidunpankki -verkkopalvelussa oli helmikuun loppupuolella 2013 valtakunnallisesti 60 laidunilmoitusta, 18 nautakarjailmoitusta, 20 lammasilmoitusta ja 2 hevosilmoitusta. Pohjois-Pohjanmaan alueella laidunilmoituksia oli 3 kpl, mutta nauta-, lammas- ja hevosilmoituksia ei yhtään. Alueella ei siis ole ollut juurikaan palvelun käyttäjiä eikä sitä kautta eläin- tai laidunilmoituksia. Kuviosta 2 nähdään sivuston laidunilmoitustilanne Pohjois-Pohjanmaalta 17.3.2013.

Laidunpankki

idunpankki.fi/laidunpankki/index.html

Haku

Etusivu | Laidunpankki | Laidunustietoja | Sopimusmallit | Ajankohtaista | Lisätietoja | Ota yhteyttä

Haku Laidunpankista

Kirjautu sisään

Rekisteröidy käyttäjäksi

PRE Agria

Haku Laidunpankista

Pohjoisessa on tällä hetkellä 61 laidunilmoitusta, 18 nautakarjailmoitusta, 20 lammasilmoitusta ja 2 hevosilmoitusta.

Etsin karjailmoituksia laidunilmoituksia

Laitumen tyyppi:

Maakunta:

Kunta:

Hakutulokset (4 osumaa)

Maakunta	Kunta	Laiduntyyppi	Pinta-ala	Ilmoituksen tarkoitus
Pohjois-Pohjanmaa	Hailuoto	Ranta-alue	15 ha	Tarjoan maa-alueeni laidunmaaksi Lisätietoja
Pohjois-Pohjanmaa	Lumijoki	Ranta-alue	3 ha	Tarjoan maa-alueeni laidunmaaksi Lisätietoja
Pohjois-Pohjanmaa	Lumijoki	Ranta-alue	30 ha	Tarjoan maa-alueeni laidunmaaksi Lisätietoja
Pohjois-Pohjanmaa	Muhos	Viejetty peltö	2,7 ha	Tarjoan maa-alueeni laidunmaaksi Lisätietoja

Kuvio 2. Laidunpankin laidunilmoitustilanne Pohjois-Pohjanmaan alueella 17.3.2013.

7 KYSELY LAIDUNELÄINTEN OMISTAJILLE

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselyllä, joka toteutettiin Webropol – verkkosovelluksella. Kyselylomakkeen suunnittelu aloitettiin joulukuussa 2012 ja sitä laadittiin yhteistyössä ProAgria Oulun/ Maa- ja kotitalousnaisten maisemasuunnittelija Maarit Satomaan ja HevosAgro II – hankkeen projektipäällikkö Heini Linatin kanssa. Mukaan laadittiin saatekirje, jossa kerrottiin kyselyn tarkoituksesta ja esiteltiin Laidunpankki- palvelua. Lomake saatiin valmiiksi maaliskuussa 2013.

Laidunpankki- kyselyyn osallistumisesta tiedotettiin lehtikirjoituksella ProAgria Oulun Maaviesti – asiakaslehden helmikuun 2013 numerossa. Lehtikirjoituksessa kerrottiin Laidunpankki-palvelusta ja kyselyn tarkoituksesta. Kyselyä lähetettiin Webropol- kyselynä sähköpostitse ja paperisena versiona kirjeitse maaliskuussa 2013 ProAgria Oulun asiakkaina oleville emolehmiä- ja lammastiloille. Hevosalanryttille kyselyä ei lähetetty suoraan, vaan siitä tiedotettiin sähköpostitse HevosAgro II ajankohtaistiedotteessa, jossa oli linkki kyselyyn. Kysely oli myös julkisesti avoin kaikille maisemanhoidosta kiinnostuneille Pohjois-Pohjanmaan alueelta. Siihen pystyi vastaamaan sähköisesti ProAgria Oulun, Laidunpankin, YmpäristöAgro II ja HevosAgro II Internet-sivuilla oleen avoimen linkin kautta. Vastaamisaikaa oli noin kuukausi.

Vastausten käsittely aloitettiin huhtikuussa 2013. Kirjeitse palautuneiden kyselyjen tiedot syötettiin sähköiseen muotoon Webropol- sovellukseen, jossa oli sähköisesti vastanneiden tiedot. Sen jälkeen Webropolista otettiin vastaukset sisältävä Microsoft Excel 2007-raportti, jossa saatuja vastauksia pystyttiin käsittelemään ja havainnollistamaan taulukoina.

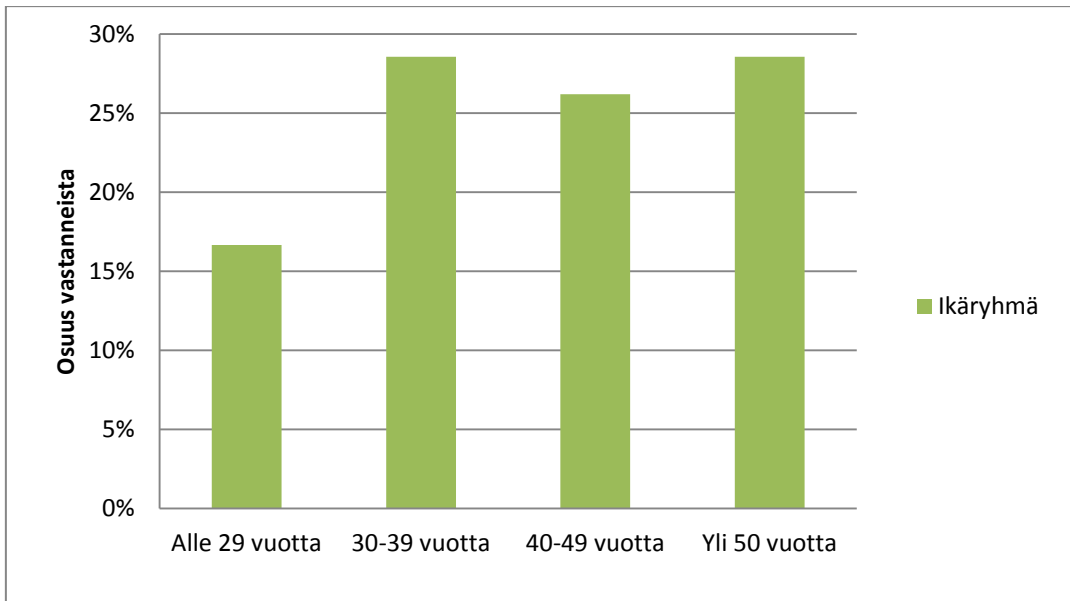
8 TULOKSET

Sähköpostitse kyselyä lähetettiin emolehmä- ja lammastiloille yhteensä 89 kpl. Hevosalanyrittäjille HevosAgro II ajankohtaistiedotetta lähetettiin sähköisesti 1163 kpl. Kirjeitse kyselyä lähetettiin 183 kpl emolehmä- ja lammastiloille. Kyselytutkimukseen osallistumisesta lähetettiin muistutusviesti sähköpostitse kahden viikon kuluttua sen lähettämisestä. Vähäisen vastausmäärän vuoksi vastausaikaa pidennettiin kahdella viikolla ja kyselyyn osallistumisesta lähetettiin jälleen muistutusviesti sähköpostitse tilallisille. Kyselyyn vastasi Webropol-kyselyn kautta 26 henkilöä ja kirjeitse 16 eli yhteensä 42 henkilöä.

Kirjeitse lähetettyjen kyselyiden saatekirjeessä oli osoitelinkki Webropol-kyselyyn, jota kautta laiduneläinten omistajia kehoitettiin vastaamaan tuloksien analysoinnin helpottamiseksi. Jos avointa linkkiä ei oteta huomioon emolehmä- ja lammastilojen vastausprosentiksi saadaan 15,4 %. Kysymyksistä osa oli pakollisia kysymyksiä sekä monivalintakysymyksiä, joihin vastaaja saattoi valita useamman vaihtoehdon.

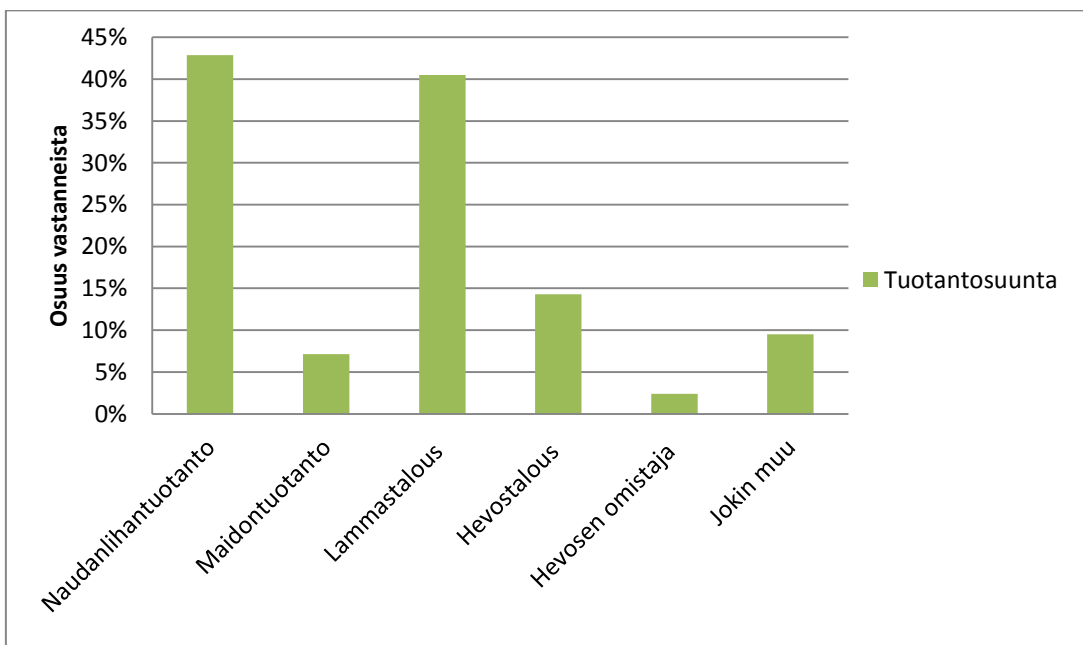
8.1 Vastaajien perustiedot

Kyselyyn vastanneista 55 % oli miehiä ja 45 % naisia. Suurimmat ikäryhmät olivat 30- 39-vuotiaat sekä yli 50-vuotiaat, joissa kummassakin vastaajia oli yhtä paljon 29 % (kuvio 3). Vastaajista 40-49-vuotiaita oli 26 % ja alle 29-vuotiaita 17 %. Pohjois-Pohjanmaan kunnista vastaajia oli eniten Muhokselta, Pudasjärveltä, Siikajoelta, Siikalatvalta sekä Utajärveltä, joista kaikista 10 %.

Kuvio 3. Vastaajien ikäryhmien jakautuminen.

Tuotantosuunnat jakoutuivat niin, että 43 %:lla vastaajista tuotantosuuntana oli naudanlihantuotanto ja 40 %:lla lammastalous (kuvio 4). Vastaajista 14 %:lla oli tuotantosuuntana hevostalous yrityksenä, harraste/yksityistallina tai tilana ja maidontuotanto 7 %:lla. Hevosenomistajia, joilla ei ollut tallia tai tilaa oli 2 % vastaajista. Lisäksi 10 % ilmoitti tuotantosuunnaksi jonkin muun, johon oli ilmoitettu kasvintuotantoa ja viljan- ja heinäntuotantoa. Eläinmäärät vaihtelivat naudanlihatuotannossa 40-300 kpl, lammastaloudessa 5-600 kpl, hevostaloudessa 2-10 kpl ja maidontuotannossa 29-80 kpl.

KUVIO 4. Vastaajien tuotantosuuntien jakautuminen.

Tilan tai yrityksen sivuelinkeinoa koskevassa kysymyksessä vastausten määrä (38) ylitti vastaajien määrän (35), sillä annetuista vaihtoehdoista pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon. Vastaajista 45 %:lla ei ollut sivuelinkeinotoimintaa. Koneurakointia harjoitti 21 % vastaajista ja maisemanhoitoa 13 %. Muun vaihtoehdon valitsi 8 %, johon vastattiin puutarhaviljely, porotalous sekä metsäurakointi. Vähiten sivuelinkeinona harjoitettiin jatkojalostustoimintaa, matkailua, hoivatai hyvinvointia sekä bioenergiaa. Kysyttäessä tilalla tai yrityksessä työskentelevien henkilöiden määrää, 45 %:lla vastaajista työntekijöiden määrä oli kaksi. Yhden tai vähemmän ilmoitti 35 % ja kolmen tai enemmän 20 % vastaajista.

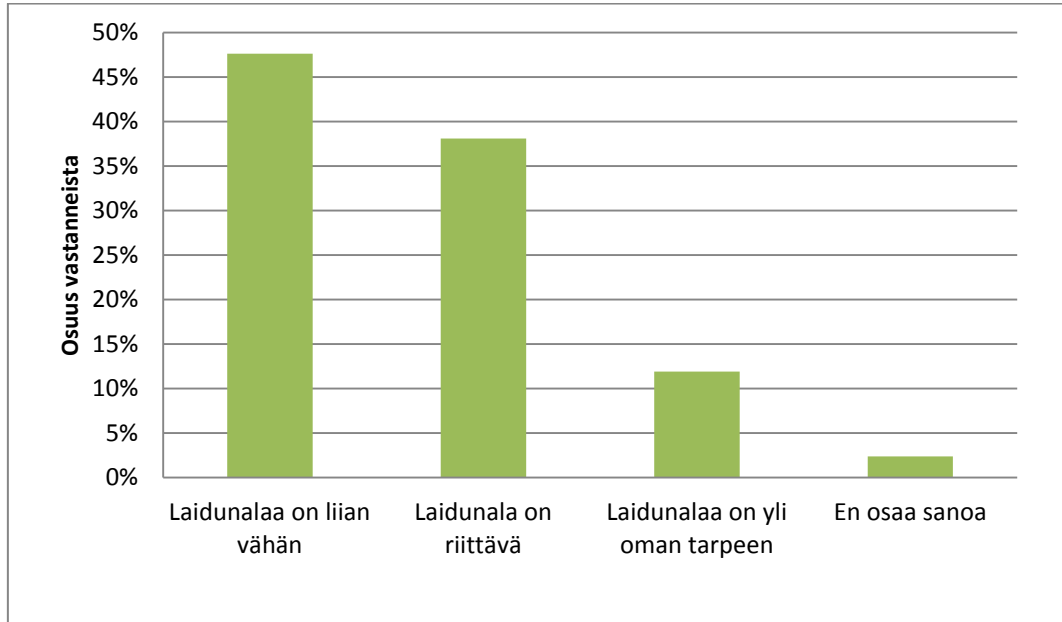
8.2 Laiduntaminen ja lisälaitumen tarve

Vastaajilta kysyttiin minkälaisella alueella eläimet nykyään laiduntavat laidunkaudella sekä nykyisen laidunalan määrää suhteessa eläinmäärään. Tällä haluttiin selvittää tilan laiduntilannetta. Eläinten laidunalueita kysyttäessä vastausten määrä (82) ylitti vastaajien määrän (42), sillä annetuista vaihtoehdoista sai valita useamman laidunalueen. Vastaajista 35 % ilmoitti eläimensä laiduntavan omalla viljellyllä laidunmaalla (taulukko 3). Vuokrattu viljely laidunmaa sekä vuokrattu luonnonlaidunmaa oli kumpikin eläinten laidunalueena 18 %:lla vastaajista. Omalla luonnonlaitumella eläimet laidunsivat 17 %:lla vastaajista ja muun vaihtoehdon oli ilmoittanut 9 %. Muina vaihtoehtoina mainittiin muun muassa jaloittelutarha, naapureiden rantamaa ja taajaman maisemanhoitokohde.

TAULUKKO 3. Eläinten nykyinen laidunalue laidunkaudella.

	Lukumäärä	%
Omalla viljellyllä laidunmaalla	29	35 %
Vuokratulla viljellyllä laidunmaalla	15	18 %
Omalla luonnonlaitumella	14	17 %
Vuokratulla luonnonlaitumella	15	18 %
Ostan laidunpaikan toiselta tilalta/yrittäjältä	1	1 %
Olen vuokrannut eläimiä toisen laidunmaalle	1	1 %
Muu vaihtoehto	7	9 %
Yht.	82	100 %

Kysyttäessä laidunalan määrää suhteessa eläinmäärään, lähes puolet vastaajista (48 %) arvioi nykyisen laidunalan liian vähäiseksi (kuvio 5). Laidunalan arvioi riittäväksi 38 % ja sitä oli yli oman tarpeen 12 %:lla vastanneista. Vastaajista 2 % ei osannut arvioida laidunalan määrää.

KUVIO 5. Laidunalan määrä suhteessa eläinmäärään.

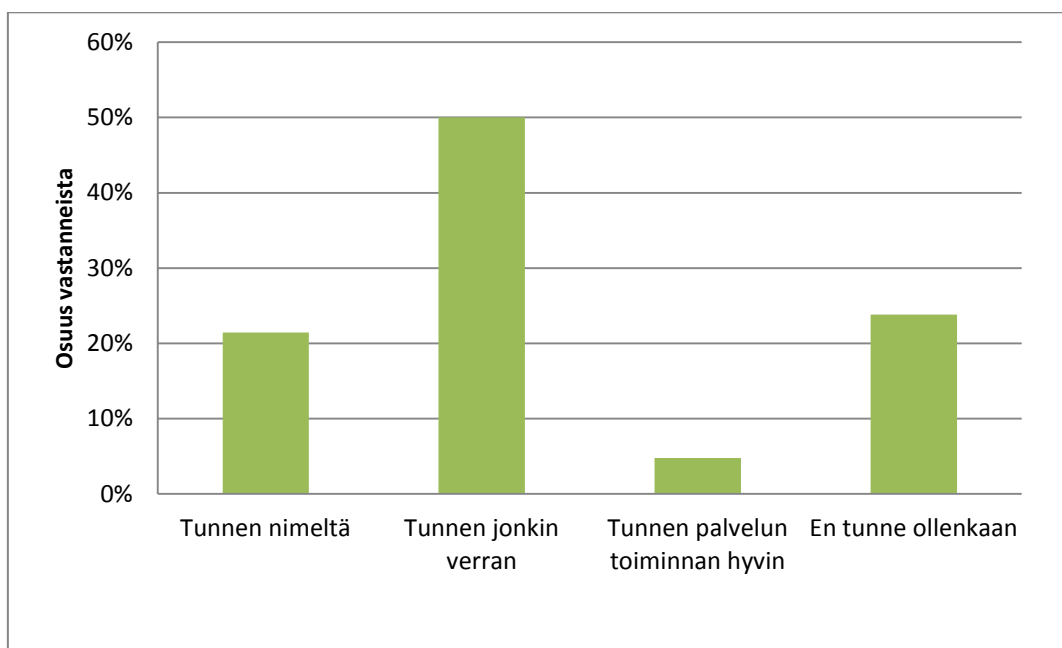
Vastaajilta kysyttiin sitoutumista maatalouden ympäristötuen maiseman- ja luonnonhoitoon liittyviin erityistukiin sekä sopimuksessa olevaa pinta-alaa. Annetuista vaihtoehdoista pystyi valitsemaan useamman erityistuen, joten vastausmäärä (45) ylitti vastanneiden (40) määrän. Yli puolet vastaajista (53 %) ei ollut sitoutunut maiseman- ja luonnonhoitoon liittyviin erityistukiin (taulukko 4). Perinnebiotooppien hoito oli erityistukisopimuksena 24 %:lla vastaajista ja luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen 16 %:lla. Muun erityistuen oli ilmoittanut 4 % ja suoja-
vyöhykkeen perustamisen ja hoidon 2 %. Monivaikutteisen kosteikon hoito ei ollut erityistukisopimuksena kenelläkään vastaajista. Vastaajien perinnebiotooppien hoidon sopimuspinta-alat vaihtelivat 1,3-260 hehtaaria ja luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen sopimusalat 1-30 hehtaaria.

TAULUKKO 4. Vastaajien sitoutuminen ympäristötuen maiseman- ja luonnonhoidon erityistukiin.

	Lukumäärä	%
Perinnebiotooppien hoito	11	24 %
Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen	7	16 %
Monivaikutteisen kosteikon hoito	0	0 %
Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito	1	2 %
Muu	2	4 %
En ole sitoutunut	24	53 %
Yht.	45	100 %

8.3 Laidunpankin tunnettuus ja käyttökokemus

Kyselyllä haluttiin selvittää Laidunpankki-verkkopalvelun tunnettuutta sekä palvelun käyttökokemuksia. Puolet vastaajista tunsivat palvelua jonkin verran ja lähes neljäsosa vastaajista (24 %) ei tuntenut palvelua ollenkaan (kuviokuva 6). Nimeltä Laidunpankin tunsivat 21 % vastaajista ja ainoastaan 5 % tunsivat palvelun toiminnan hyvin.

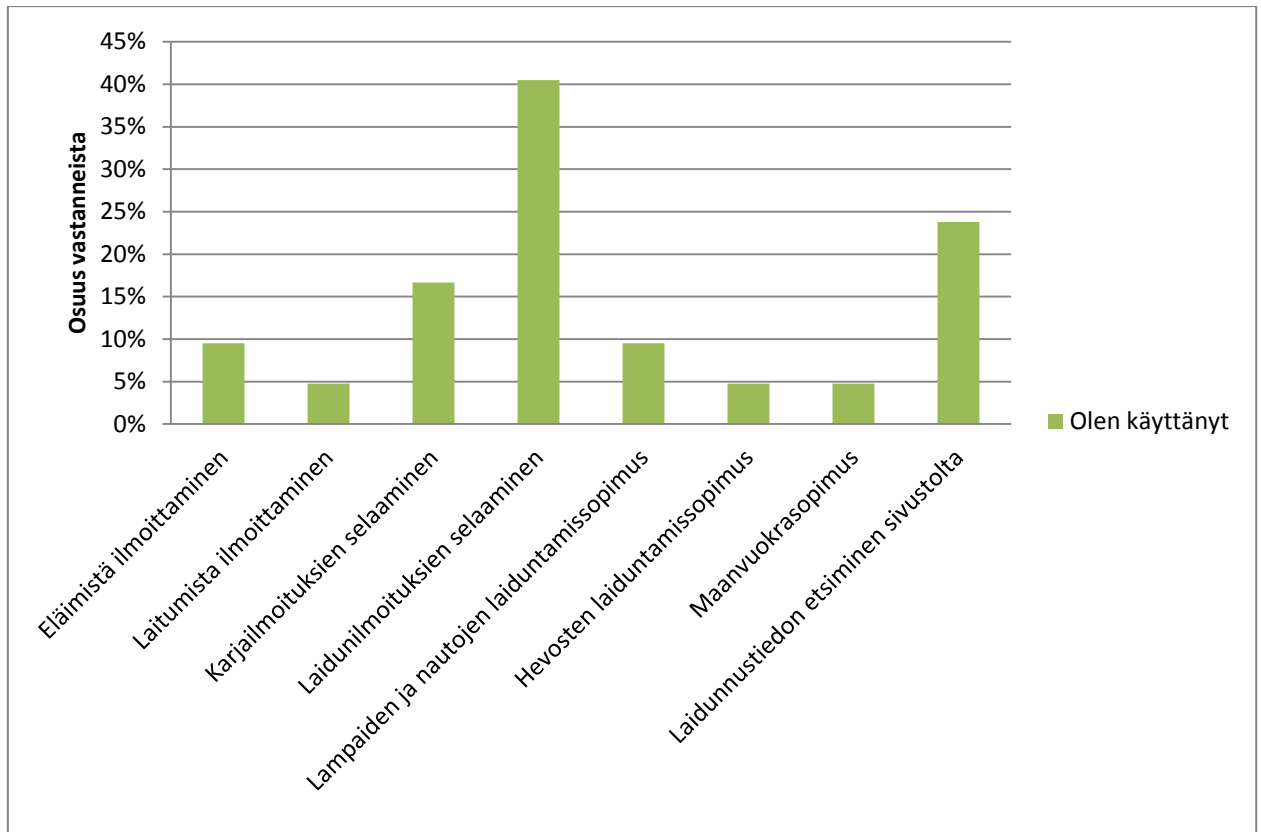
KUVIO 6. Laidunpankin tunnettuus.

Laidunpankki-palvelun tiedonlähdeä kysyttäessä vastausten määrä (57) ylitti vastaajien määrän (42), sillä kysymykseen oli mahdollista valita useampi tiedonlähde. Taulukosta 5 nähdään, että eniten, 30 %, oli saanut tietoa Laidunpankin Internet-sivuilta www.laidunpankki.fi. HevosAgro II ja YmpäristöAgro II- hankkeiden tiedotteista tietoa oli saanut 23 % vastaajista. ProAgrian neuvojat ja ProAgria Oulun Maaviesti – asiakaslehti olivat seuraavaksi tavallisimmat lähteet, joista kummastakin tietoa oli saanut 21 % vastaajista. Vaihtoehdon joku muu oli ilmoittanut 5 % vastaajista, johon oli mainittu muun muassa keskustelupalstat.

TAULUKKO 5. Laidunpankki-palvelun tiedonlähteet.

	Lukumäärä	%
ProAgrian neuvojat	12	21 %
ProAgria Oulun Maaviesti – asiakaslehti	12	21 %
Laidunpankin internet-sivut www.laidunpankki.fi	17	30 %
HevosAgro tai YmpäristöAgro tiedotteet	13	23 %
Joku muu	3	5 %
Yht.	57	100 %

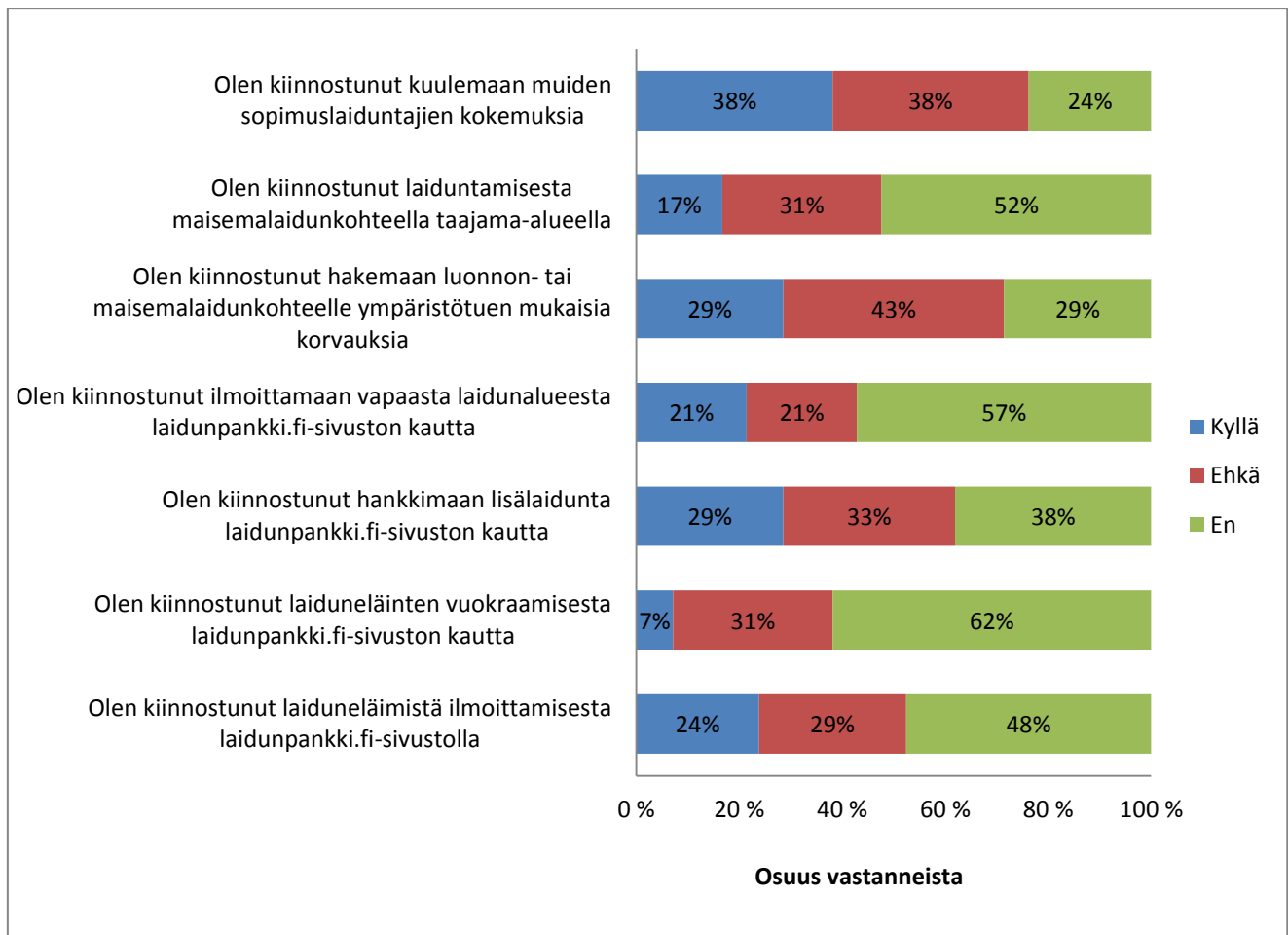
Tietoisuus Laidunpankin maksuttomuudesta jakautui tasan, sillä ainoastaan puolet vastaajista tiesi palvelun maksuttomuudesta. Vastaajilta kysyttiin laidunpankki.fi sivuston palveluiden käyttöä, johon kuuluvat eläimistä ja laitumista ilmoittaminen, karja- ja laidunilmoitusten selaaminen, eläinten laiduntamissopimukset, maanvuokrasopimus sekä laidunnustiedon etsiminen. Eläimistä ja laitumista ilmoittamiseen vaaditaan rekisteröityminen sivustolle, mutta muut palvelut ovat vapaasti käytettävissä. Eniten sivustoa käytettiin laidunilmoitusten selaamiseen 40 % (kuvio 7). Laidunnustietoa sivustolta oli etsinyt 24 % vastaajista ja karjailmoituksia oli selannut 17 %. Vastaajista 10 % oli käyttänyt lampaiden ja nautojen laiduntamissopimusta sekä ilmoittanut sivustolla eläimistä. Sivuston palveluista vähiten oli käytetty laitumista ilmoittamista, hevosten laiduntamissopimusta ja maanvuokrasopimusta.

KUVIO 7. Laidunpankin palveluiden käyttö

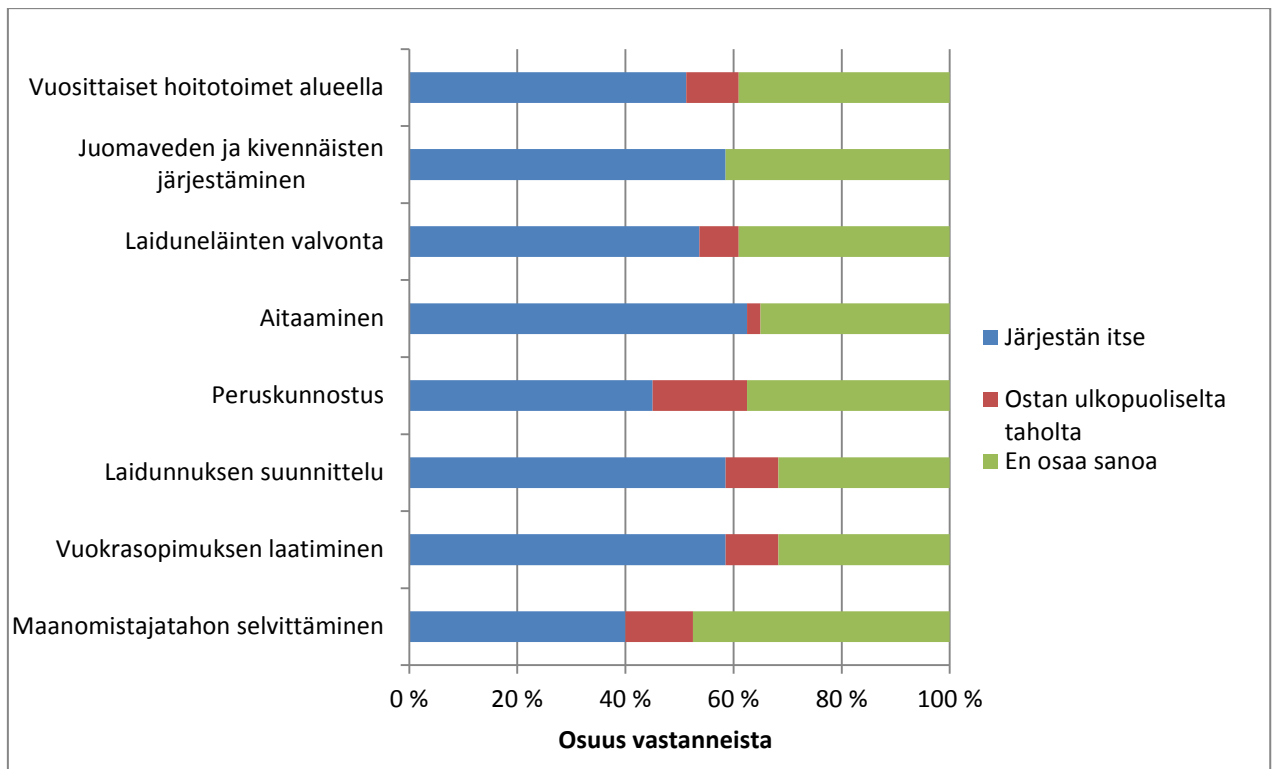
8.4 Laidunpankin ja sopimuslaiduntamisen kiinnostavuus

Kyselyn yksi tärkeimmistä kysymyksistä koski Laidunpankin ja sopimuslaiduntamiseen liittyvien asioiden kiinnostavuutta. Vastaaja pystyi ilmaisemaan kiinnostusta kysytyihin asioihin vaihtoehtoisista ”kyllä olen kiinnostunut”, ”ehkä” tai ”en ole kiinnostunut”. Kuviosta 8 nähdään, että eniten kiinnostusta herätti muiden sopimuslaiduntajien kokemusten kuuleminen, josta 38 % vastaajista oli kiinnostunut ja lisäksi yhtä moni oli mahdollisesti kiinnostunut kuulemaan muita sopimuslaiduntajia. Laiduntamisesta taajaman maisemalaidunkohteessa vastaajista yli puolet ei ollut kiinnostunut. Ympäristötuen mukaisten korvauksien hakemista luonnon- ja maisemalaidunkohteelle piti mahdollisena 43 % vastaajista. Lisälaitumen hankkiminen sivuston kautta jakoi mielipiteet melko tasan, mutta 38 % ei ollut kiinnostunut. Vastaajista lähes puolet ei ollut kiinnostunut ilmoittamaan laiduneläimistä sivustolle.

KUVIO 8. Laidunpankin ja sopimislaiduntamisen kiinnostavuus.

Vastaajilta kysyttiin mitä laidunjärjestelyihin liittyviä toimenpiteitä he olisivat valmiita järjestämään itse tai ostamaan ulkopuoliselta taholta. Eniten oltiin valmiita järjestämään aitaaminen 63 % (kuvio 9). Seuraavaksi tulivat laidunnuksen suunnittelu, vuokrasopimuksen laatiminen sekä juomaveden ja kivennäisten järjestäminen, vastaajista 59 % valitsi kaikki nämä vaihtoehdot. Laiduneläinten valvonnan oli valmis järjestämään 54 % ja vuosittaiset hoitotoimet alueella 51 %. Toimenpiteiden ostaminen ulkopuoliselta taholta sai hyvin vähän kannatusta. Eniten vastaajat olivat halukkaita ostamaan ulkopuoliselta taholta peruskunnostuksen (18 %).

KUVIO 9. Laidunjärjestelyiden järjestäminen.

Eläinten laidunaikaa kysyttäessä yli puolet (52 %) vastaajista oli sitä mieltä, että eläimet voivat laiduntaa sopimuslaitumella 3-4 kuukautta. Yli 4 kuukauden laiduntamisen kannalla oli 29 % vastaajista ja 1-2 kuukauden 14 %. Alle kuukauden laiduntamisen kannalla oli 5 %. Kysyttäessä mikä kokoisella sopimuslaidunalueella he olisivat kiinnostuneita laiduntamaan eläimiä, vastausten määrä (79) ylitti vastaajien määrän (42), sillä vaihtoehdoista sai valita useamman. Vastaajista 32 % oli valinnut 6-20 hehtaarin laidunalueen. Seuraavaksi tulivat 3-5 ha (24 %), 1-2 ha (18 %) sekä 21- 40 ha (14 %). Vähiten oltiin kiinnostuneita yli 40 hehtaarin laidunalueesta.

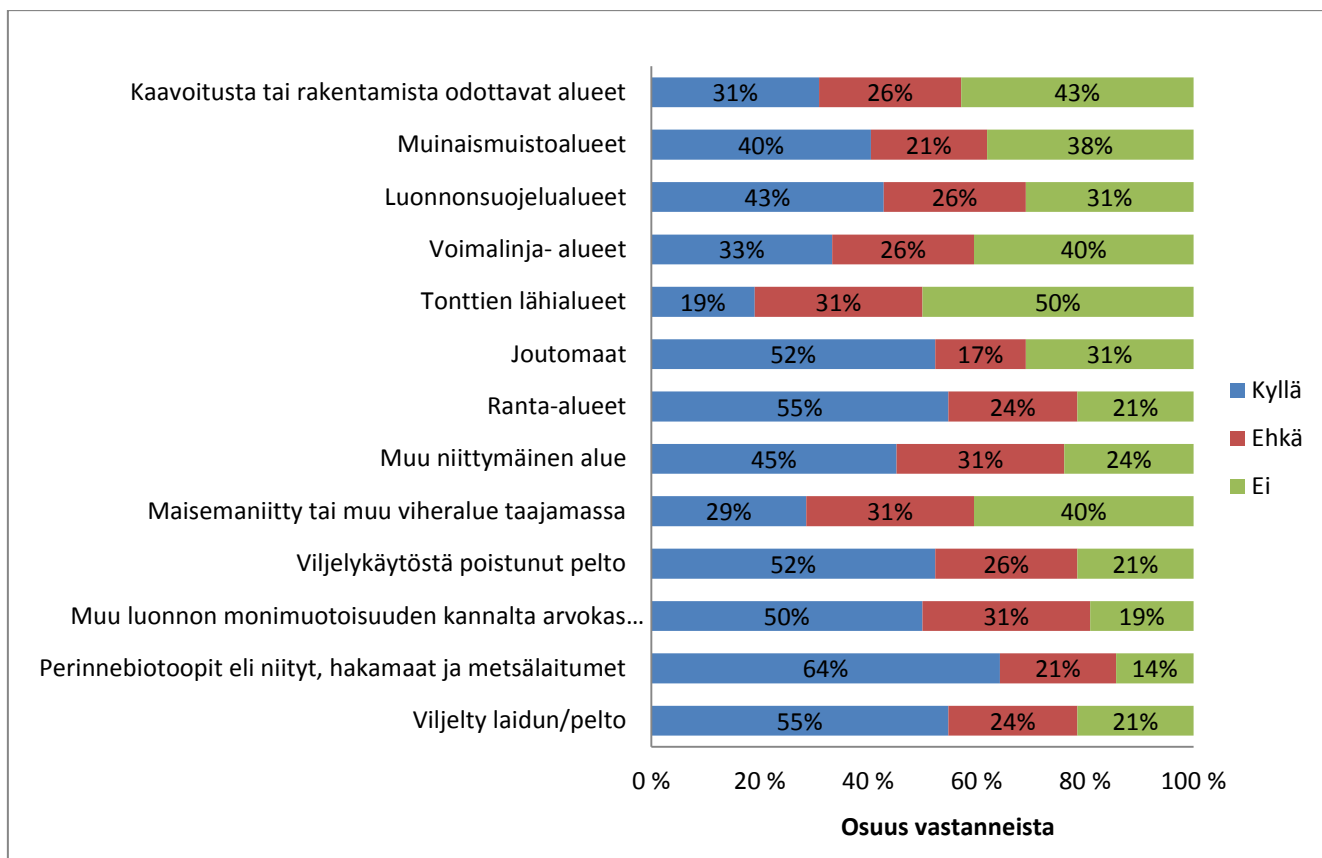
Vastaajilta kysyttiin millaisia matkoja he ovat valmiita kuljettamaan eläimiä sopimuslaidunalueelle, jossa vastausten määrä (60) ylitti vastaajien määrän (42), johtuen monivalintakysymyksestä. Vastaajista 28 % oli valmis kuljettamaan eläimiä 10 -20 km säteellä ja alle 10 km 17 %. Eläinten kuljettamisesta ei ollut kiinnostunut 17 % vastaajista. Kuljetusmatkoista seuraavaksi tulivat 21- 40 km (15 %) ja 41- 60 km (13 %). Vähiten kiinnostuneimpia oltiin yli 60 km kuljetusmatkasta.

Hevosten omistajille/harrastajille suunnatuissa kahdessa kysymyksessä selvitettiin, saako hevosia yhdistää muiden omistamien hevosten kanssa samaan laumaan sekä hevosharrastajan

kiinnostusta ratsastaa hevosella laitumella. Kysymyksiin pystyi vastamaan ”kyllä”, ”ehkä” tai ”ei”. Kyselyssä selvitettiin aiemmin tuotantosuuntaa, jossa hevostalouden ja hevosenomistajan ilmoitti tuotantosuunnaksi yhteensä 7 henkilöä. Kysymykseen hevosen yhdistämisestä muiden hevosten kanssa vastauksia tuli 10 kpl ja hevosen ratsastamista koskevaan kysymykseen 11 kpl, joten ne saatettiin ymmärtää väärin. Vastaajista 45 % ei halunnut yhdistää hevosia muiden omistamien hevosten kanssa samaan laumaan, mutta 36 % vastasi myönteisesti. Vastaajista 40 % oli kiinnostunut ratsastamaan hevosella laitumelta käsin lähialueella ja 30 % ei ollut kiinnostunut.

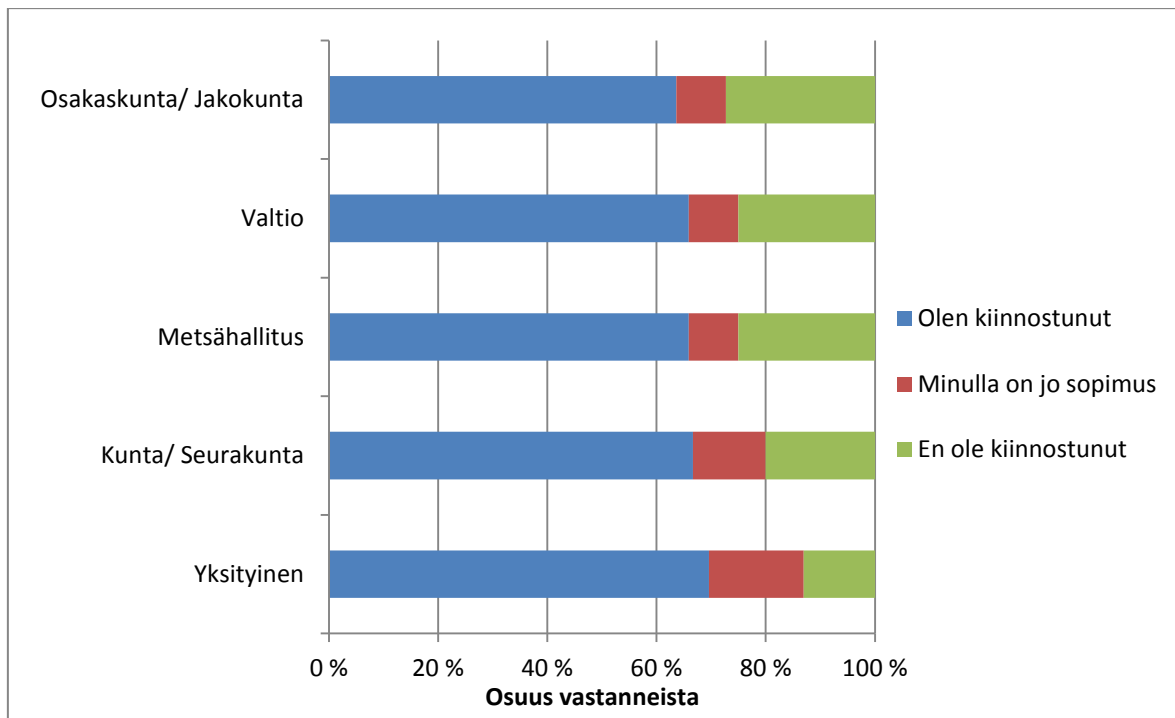
8.4.1 Laidunkohteet ja laiduntamissopimus

Vastaajilta kysyttiin, minkälaisille laidunnuskohteille he olisivat valmiita eläimiä viemään. Annettuihin vaihtoehtoihin pystyi vastaamaan ”kyllä”, ”ehkä” tai ”ei”. Perinnebiotoopit eli niityt, hakamaat ja metsälaitumet olivat suosituin laidunkohde, jonka valitsivat 64 % vastaajista (kuvio 10). Seuraavaksi suosituimmat olivat viljelty laidun/pelto sekä ranta-alueet, joihin molempiin 55 % oli valmis viemään eläimiä. Viljelykäytöstä poistunut pelto sekä joutomaat olivat laidunkohteista seuraavaksi suosituimmat, jotka kummatkin oli valinnut 52 % vastaajista. Puolet vastaajista oli valmis viemään eläimiään muuhun luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaaseen kohteeseen sekä 45 % muuhun niittymäiselle alueelle. Vastaajista 10 % valitsi muun vaihtoehdon, johon ehdotettiin saaria sekä mikä vaan soveltuva.

KUVIO 10. Laidunkohteiden kiinnostavuus.

Kyselyssä selvitettiin minkä maanomistajan kanssa laiduneläinten omistajat olisivat kiinnostuneita tekemään laiduntamissopimuksen ja onko heillä jo sopimuksia maanomistajien kanssa. Vaihtoehtoina maanomistajiksi olivat osakaskunta/jakokunta, valtio, Metsähallitus, kunta/seurakunta sekä yksityinen. Eniten maanomistajista kiinnosti yksityinen taho, jonka oli valinnut 70 % vastaajista (kuviot 11). Muut maanomistajat jakautuivat melkein tasan, sillä seuraavaksi tulivat kunta/seurakunta (67 %), Metsähallitus (66 %), valtio (66 %) ja osakaskunta/jakokunta (64 %). Vastaajista 26 % valitsi muun vaihtoehdon, johon oli mainittu muun muassa kaupunkia ja metsäteollisuutta. Vastaajista 17 %:lla oli laiduntamissopimus yksityisen kanssa ja 13 %:lla kunnan/seurakunnan kanssa. Kaikkien muiden maanomistajien kesken sopimuksia oli 9 %:lla.

KUVIO 11. Laiduntamissopimuksen tekemisen kiinnostavuus eri maanomistajien kanssa.

8.4.2 Avoimet kysymykset

Kyselyssä selvitettiin vastaajilta millaisia mahdollisuuksia sopimuslaidunnus tuo tilalle/yritykselle, johon vastaaja sai kommentoida vapaasti. Vastauksia tuli 25 kpl, joista saatiin paljon myönteistä palautetta. Viidesosa vastaajista kertoi sopimuslaidunnuksen tuovan omalle tilalle lisää laidunalaa sekä mahdollisuuden lisätä eläinmäärää.

”Mahdollistaisi eläinmäärän lisäystä, kun omat pellot voisi käyttää rehuntuotantoon.”

Yksi vastaajista kertoi sopimuslaidunnuksen olevan ehdoton edellytys elinkeinon jatkamisen ja laajentamisen kannalta, sillä omia laitumia ei ollut. Useampi vastaaja kertoi sen tuovan lisätuloja sekä mahdollisuuden laiduntaa eläimiä pidempään. Yksi vastaajista kertoi, että sopimuslaidunnus ei sovellu hänen tilalleen, sillä eläimien tulisi olla näköetäisyydellä. Hän myös epäili eläinten muuttuvan aremmiksi, jos laidunnus toteutetaan kauempana tilan ympäristöstä. Lisäksi eräs kommentoi sopimuslaidunnuksen mahdollistavan nuorten hevosten lajityypillisen käyttäytymisen ja riittävän liikunnan turvaamisen.

Vastaajilta kysyttiin mikä voisi olla esteenä sopimusaluiduntamisen aloittamiselle, johon usea vastaaja oli vastannut eläinten kuljettamisen sekä eläinten hoidon ja valvonnan. Aitaukset arveluttivat monia sekä sopivien aluidunalueiden löytyminen tarpeeksi läheltä. Kahdella vastaajista eläimiä oli liian vähän sopimusaluiduntamisen aloittamiseen ja lisäksi kahdessa vastauksessa esille nousivat luomuasiat. Yhdellä vastaajista esteenä olivat emolehmien poikimiset keväällä ja myöhään syksyllä.

8.5 Kehittämistarpeet

Kyselyn lopussa vastaajilta kysyttiin kehittämissuhteita Laidunpankki-palvelulle. Usea vastaaja ei ollut vielä tutustunut sivuihin tarkemmin, mutta kiinnostus sivustoa kohtaan heräsi. Yksi vastaajista kaipaisi sivustolle aluiduntamisen hintatietoja ja esimerkkejä. Sivustolta löytyy hintatietoja ohjeellisista kustannuksista ja keskimääräisistä materiaalikustannuksista, muttei aluiduntamisen esimerkkikohteita. Erään vastaajan mielestä sähköpostiin voisi tulla esuhteita lähellä olevista aluiduntamisen vuokrauspaikoista. Lisäksi kehittämissuhteiksi vastattiin kyläyhteistyötä ja mainonnan lisäämistä. Yksi vastaaja ehdotti, että lampaiden tukien saamisen perusteeksi tulisi saada muu, kuin 3 hehtaaria EU-tukikelpoista maata. Useassa vastauksessa palvelu sai positiivista palautetta.

”Hieno homma lammastalouden kannalta, antaa alalle positiivista näkyvyyttä ja sitä kautta saadaan kotimaista lähiruokaa ja maisemat kauniin näköisiksi. Laidunpankkipalvelu on yksi osio kokonaisuudessa, joka kuuluu lammastalouden kehittämiseen.”

Yhteystiedot jättäneiltä vastaajilta kysyttiin haluavatko he lisätietoa annetuista vaihtoehtoista tai yhteydenottoa niihin liittyen. Vaihtoehtoja olivat Laidunpankki-palvelu, maisemalaluiduntaminen, maiseman- ja luonnonhoitoon liittyvät tuet, aluiduntamisen kustannukset, aluidunalueiden etsiminen ja aluiduntamisen perustaminen. Lisätietoa kaivattiin etenkin maisemalaluiduntamiseen ja maiseman- ja luonnonhoidon tukien. Vastaajista 4 henkilöä halusi lisätietoa sekä yhteydenoton.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyyn vastanneista enemmistöllä oli naudanolihantuotantotila. Tulosten perusteella eläimet laidunsivat eniten omalla viljellyllä laidunmaalla, mutta lähes puolella vastaajista laidunalaa oli liian vähän suhteessa tilan eläinmäärään. Tästä voidaan päätellä, että lisälaitumelle on tiloilla tarvetta. Yli puolet vastaajista ei ollut sitoutunut maiseman- ja luonnonhoidon erityistukiin, jotka toimivat pääasiallisena rahoitusmuotona laidunnuksen käytännön toteutukselle.

Laidunpankin toimintaa tunnettiin enimmäkseen jonkin verran, mutta ainoastaan 5 % tunsivat toiminnan hyvin. Tulosten perusteella palvelun ja sen toiminnan tunnettuuden lisääminen on tarpeen. Puolet vastaajista ei tiennyt palvelun maksuttomuudesta, mikä voi selittää osaltaan palvelun käyttäjien vähyyttä. Laidunpankin käyttö muuttui maksuttomaksi vuonna 2010. Eniten tietoa palvelusta oli saatu Laidunpankin Internet-sivuilta, mutta sivuston palveluiden käyttö oli vähäistä. Laidunpankkia käytettiin lähinnä laidunilmoitusten selaamiseen, joten laidunalueiden etsimiseen on kiinnostusta. Sivuston Pohjois-Pohjanmaalta jätettyjen laidunilmoitusten määrä on kuitenkin vähäinen.

Tärkeimpiä kysymyksiä oli selvittää Laidunpankin ja sopimuslaiduntamisen kiinnostavuutta. Tulosten perusteella sopimuslaidunukseen liittyvistä asioista kiinnostuneimpia oltiin muiden sopimuslaiduntajien kokemusten kuulemisesta. Lisälaitumen hankkiminen Laidunpankin kautta jakoi vastaajien mielipiteet melko tasan, mutta ehkä tulevaisuudessa laidunkohteiden lisääntymisen myötä rohkaistutaan hankkimaan tarvittavia laidunalueita sivuston kautta. Laiduneläimistä ilmoittaminen sivustolle ei herättänyt suurta mielenkiintoa, vaikka se olisi myös hyvä keino löytää laidunalueita eläimille. Enemmistö vastaajista ei ollut sitoutunut maiseman- ja luonnonhoidon erityistukiin, mutta kiinnostusta oli, sillä enemmistö vastaajista piti mahdollisena tukien hakemista luonnon- tai maisemalaidunkohteelle. Tämä voi selittyä sillä, että tänä vuonna tukien hakemista on rajoitettu. Taajama-alueille kaivattaisiin myös laiduneläimiä maisemanhoitajiksi, mutta suurin osa vastaajista ei ollut kiinnostunut viemään eläimiä taajama-alueen maisemalaidunkohteelle. Tämä voi johtua alueen mahdollisista riskitekijöistä, sillä taajamissa voi aiheutua ongelmia ilkeistä ja roskaamisesta. Riskitekijöitä voidaan kuitenkin ehkäistä hyvällä suunnittelulla ja tiedotuksella.

Laidunjärjestelyistä haluttiin vastata pääasiassa itse. Yli puolet vastaajista oli valmis järjestämään itsenäisesti lähes kaikki laidunjärjestelyt. Järjestelyistä eniten haluttiin vastata aitaamisesta. Lai-

dunjärjestelyjen ostaminen ulkopuoliselta taholta ei herättänyt paljoa kiinnostusta. Tähän saattaa vaikuttaa ulkopuolisten tahojen saatavuus laidunjärjestelyjen toteutukseen. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla esimerkiksi paikallinen 4H- yhdistys.

Eläimiä haluttiin laiduntaa sopimuskäytöllä eniten 3-4 kuukautta, joka on yleensä laidunkauden pituus. Vastaaja kiinnosti eniten 6-20 hehtaarin sopimuskäyttöaluetta. Tulosten perusteella vähiten kiinnostuneita oltiin suuremmista käyttöalueista. Eniten valmiita oltiin kuljettamaan eläimiä 10 -20 kilometriä. Vastauksista käy ilmi, että pitkät eläinten kuljetusmatkat eivät olleet vastaajien mieleen. Hevosomistajista/harrastajista 40 % oli kiinnostunut ratsastamaan hevosella käyttöalueella käsin lähialueella. Kiinnostus yhdistää hevosia muiden omistamien hevosten kanssa jakaantui melko tasan. Tulosten analysointivaiheessa huomattiin, että eläinten käyttökauden aikaa sekä sopimuskäyttöalueen kokoa koskevat kysymykset eivät olisi saaneet olla pakollisia kysymyksiä. Lisäksi hevosen omistajille/harrastajille suunnatut kysymykset oli mahdollisesti ymmärretty väärin, sillä vastauksia tuli useampia kuin kyselyyn vastanneita hevosalan yrittäjiä. Siitä johtuen ne eivät anna välttämättä luotettavaa tulosta.

Perinnebiotoopit eli niityt, hakamaat ja metsälaitumet olivat suosituin käyttökohde, jonne vastaajat olivat valmiita viemään eläimiään. Perinnebiotooppien hoitoon on saatavilla ympäristötuen erityistukea, joten se voi selittää suosiota. Käyttösuojelu sopimuksen tekeminen eri maanomistajien kesken herätti kiinnostusta, sillä reilusti yli puolet vastaajista oli kiinnostunut tekemään sopimuksen eri maanomistajien kanssa. Käyttökohteen maanomistajista suosituin oli yksityinen.

Avoimissa vastauksissa käyttösuojeluun nähtiin mahdollistavan etenkin käyttöalan ja eläinmäärän lisäämisen. Käyttösuojeluun myötä omaa peltoa jäisi enemmän viljelyyn ja se toisi tukien muodossa lisätuloja. Esteenä käyttösuojelulle nähtiin eläinten kuljettaminen käyttökohteelle sekä eläinten hoidon ja valvonnan toteutus, mutta niiden järjestämisessä voi mahdollisesti avustaa ulkopuolinen taho. Osa vastaajista piti Käyttöpankkia hyvänä ja tarpeellisenä palveluna, joka tuo näkyvyyttä koko ketjulle. Palvelun kehittämiseen ehdotettiin kyläyhteistyötä ja mainonnan lisäämistä. Sivustolle toivottiin käyttösuojelun kohde-esimerkkejä, jotka olisivat hyvä keino lisätä maisemakäyttöaluetta kiinnostavuutta. Vastaajat kaipasivat lisätietoa etenkin maisemakäyttöaluetta ja maiseman- ja luonnonhoitoon liittyvistä tuista.

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli Käyttöpankki-palvelun käyttäjien lisääminen, jossa onnistuttiin hyvin. Käyttöpankkissa oli helmikuussa 2013 Pohjois-Pohjanmaan alueelta käyttöilmoituksia 3

kpl, mutta laiduneläinten ilmoituksia ei yhtään. Toukokuuhun 25.5.2013 mennessä laidunilmoituksia oli sivustolla yhteensä 7 kpl ja nautakarjailmoituksia 2 kpl Pohjois-Pohjanmaan alueelta, joten opinnäytetyön teon aikana saatiin 6 ilmoitusta lisää. Laidunilmoitusten määrän noususta päätellen palvelusta tiedottaminen on tavoittanut myös maanomistajia.

10 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tulevaisuudessa olisi tärkeää kartoittaa kiinnostusta Laidunpankki-palveluun myös maanomistajatahoilta Pohjois-Pohjanmaalta, kuten yksityisiltä, kaupungeilta, kunnilta/seurakunnilta ja Metsähallitukselta. Eläimiä kaivataan maisemanhoitajiksi niin maaseudulle kuin taajamiinkin. Maanomistajia voitaisiin kartoittaa tarkemmin esimerkiksi muutamista Pohjois-Pohjanmaan kunnista, jolloin selvitetäisiin laidunnettavia kohteita kunnan alueelta sekä niiden maanomistajatahojen kiinnostusta Laidunpankki-palveluun. Tällöin palvelu tavoittaisi paremmin laidunkohteiden omistajia ja sivustolle saataisiin enemmän tarjontaa laidunalueista. Rekisteröidyillä yhdistyksillä voi olla myös laidunnettavia kohteita, joille tarvitaan laiduneläimiä.

Maisemalaiduntamiseen ja Laidunpankkiin liittyvän infotilaisuuden järjestäminen on ollut jo aiemmin suunnitelmissa. Kyselyyn vastaajat kaipasivat lisätietoa etenkin maisemalaiduntamiseen ja maiseman- ja luonnonhoitoon liittyvistä tuista. Infotilaisuuksissa voidaan lisätä tietoa laidunnuksen käytännön toteutuksesta, rahoitusmahdollisuuksista laidunalueille sekä markkinoida palvelua. Samalla voitaisiin jakaa sopimuslaiduntamista harjoittavien kokemuksia, sillä vastaajilla oli kiinnostusta kuulla muita sopimuslaiduntajia. Laidunnuksessa hyödynnettävistä ympäristötuen erityistuksista tiedottaminen on tärkeää, sillä tukien saaminen kannustaa laidunkohteen hoitoon. Infotilaisuuden yhteyteen voitaisiin yhdistää maastokäynti jollekin hoidetulle laidunkohteelle. Maastokäynnin aikana voidaan nähdä konkreettisesti maisemalaiduntamisen vaikutukset maisemanhoidossa.

Laidunpankki- palvelun kehittämisehdotuksissa kaivattiin laiduntamisen kohde-esimerkkejä sivustolle, joiden avulla voitaisiin lisätä kiinnostusta maisemalaiduntamiseen. Laidunnuksikohteesta olisi hyvä saada valokuvia ennen ja jälkeen laiduntamisen, sillä kuvat ovat hyvä keino seurata maiseman kehitystä ja nähdä laiduntamisen vaikutukset maisemanhoidossa. Palvelua voitaisiin myös markkinoida esitteillä, joihin voidaan myös lisätä laidunnuksen kohde-esimerkkejä. Niitä voitaisiin tehdä rantaniittyalueista, joiden hoidosta on tehty erityistukisopimuksia Pohjois-Pohjanmaalla. Esitteitä voidaan jakaa esimerkiksi ProAgria Oulun neuvojen asiakaskäynneillä emolehmä- ja lammastiloille.

Laidunpankki-palvelun helppokäyttöisyyttä ja joustavuutta tulisi korostaa enemmän. Rekisteröityminen palvelun käyttäjäksi on helppoa ja ilmoituksen tekijä saa itse valita mieleisensä toimintatavan ja laidunkohteen tai maisemanhoitajan laiduntamissopimuksen tekemiseen.

Hevosalan yrittäjiltä vastauksia saatiin vähäisesti. Jatkossa Laidunpankkia voitaisiin tehdä tunnetuksi hevosalan ihmisille esimerkiksi uudella kyselyllä, joka suunnattaisiin pienemmälle kohderyhmälle Pohjois-Pohjanmaalla. Hevosalan yrittäjille voitaisiin järjestää yhteisiä infotilaisuuksia, jossa jaettaisiin tietoa maisemalaiduntamisesta, rahoitusmahdollisuuksista laidunalueille sekä Laidunpankki-palvelusta.

11 POHDINTA

Työn tavoitteena oli tehdä tunnetuksi Laidunpankki-palvelua ja saada sivustolle lisää käyttäjiä Pohjois-Pohjanmaan alueelta. Tarkoituksena oli selvittää laiduneläinten omistajilta lisälaitumen tarvetta, Laidunpankin tunnettuutta ja sen käyttökokemuksia, sopimuslaiduntamisen ja palvelun kiinnostavuutta sekä kehittämistarpeita. Opinnäytetyössä toteutettiin kysely ProAgria Oulun asiakastiloihin kuuluville emolehmä- ja lammastiloille sekä hevosalan yrittäjille Pohjois-Pohjanmaalla. Työssä kartoitettiin erityisesti laiduneläinten omistajia.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa ajatuksena oli kartoittaa myös maanomistajia ja tehdä laidunnuksen toteutuksen esimerkkejä erilaisista laidunkohteista, mutta työ olisi muodostunut tällöin liian laajaksi. Työn aikataulu venyi hieman suunnitellusta, sillä kyselyn lähettäminen siirrettiin maaliskuulle ProAgria Oulun hallinnoiman YmpäristöAgro II-hankkeen ja MTK:n järjestämien tuki-infojen ajankohtaan, jolloin kyselyyn osallistumisesta tiedotettiin viljelijöille. Kyselylomakkeen työstämiseen jäi tällöin hyvin aikaa. Lomakkeen tekemiseen kannatti panostaa, sillä tuloksien käsittely oli helpompaa, kun kysymykset ja vastausvaihtoehdot mietittiin tarkasti.

Kyselyyn vastanneiden määrä jäi vähäiseksi, kun otetaan huomioon sen tiedottamisen laajuus myös ProAgria Oulun asiakaslehdessä. Hevosalan yrittäjien vastausmäärä oli alhainen, joten parhaiten heidät olisi tavoittanut lähettämällä kysely pienemmälle kohderyhmälle suoraan sähköpostiin. HevosAgro II ajankohtaistiedotteessa ilmoitettiin paljon muistakin asioista, jolloin kysely on saattanut jäädä huomaamatta tai tiedotetta ei ole luettu ollenkaan. Jatkossa maanomistajien kartoittaminen olisi tärkeää, jotta saataisiin lisää laidunilmoituksia Pohjois-Pohjanmaan alueelta. Yksityisten maanomistajien kartoittaminen voi olla kuitenkin haastavaa. Opinnäytetyön aikana Laidunpankkiin saatiin Pohjois-Pohjanmaalta 6 ilmoitusta lisää, joka on mielestäni hyvä tulos.

Opinnäytetyön aihe oli mielenkiintoinen, sillä maisemanhoitoon liittyvä aihe on kiinnostanut minua jo pidempään. Laidunpankki oli minulle aiemmin vain nimeltä tuttu. Palvelun käytön aktivoituminen Pohjois-Pohjanmaalla voi viedä aikaa, mutta toivottavasti Laidunpankin tunnettuuden lisääntymisessä palvelu löytää enemmän käyttäjiä ja laidunyhdistyö lisääntyy.

LÄHTEET

Ahro, J. & Söyrinki, R. 2005. Laidunpankki –opas sopimuslaidunnukseen. ProAgria Pirkanmaan Maaseutukeskus.

Anttila, S. 2013. Maatalousalueiden kosteikkojen ja luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Neittävänjoen valuma-alue: Vaala ja Kestilä. Luonnos 26.4.2013. Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus.

Haaranen, T., Partanen, H. & Tarvainen, A. 2009. Luonnon ja maiseman monimuotoisuus, perinnebiotoopit. Hakupäivä 28.1.2013.

http://www.mavi.fi/attachments/mavi/ymparistotuki/5FTU6y44c/maisema_2009_maisema.pdf

Keski-Suomen ELY- keskus. 2012. Laidunpankki.fi on uudistunut. 25.1.2012. Hakupäivä 15.3.2013. <http://www.ely-keskus.fi/fi/tiedotepalvelu/2012/Sivut/laidunpankkifionuudistunut.aspx>

Laidunpankki. 2013a. Laidunnuksen suunnittelu. Hakupäivä 28.3.2013.

http://www.laidunpankki.fi/sivu.tmpl?sivu_id=257

Laidunpankki. 2013b. Laidunnustietoa. Hakupäivä 18.3.2013.

http://www.laidunpankki.fi/sivu.tmpl?sivu_id=242

Laidunpankki. 2013c. Maanomistajan vastuu. Hakupäivä 29.3.2013.

http://www.laidunpankki.fi/sivu.tmpl?sivu_id=258

Laidunpankki. 2013d. Nauta laiduneläimenä. Hakupäivä 22.1.2013.

http://www.laidunpankki.fi/sivu.tmpl?sivu_id=254

Laidunpankki. 2013e. Lammas laiduneläimenä. Hakupäivä 22.1.2013.

http://www.laidunpankki.fi/sivu.tmpl?sivu_id=255

Laidunpankki. 2013f. Hevonen laiduneläimenä. Hakupäivä 22.1.2013.

http://www.laidunpankki.fi/sivu.tmpl?sivu_id=256

Laidunpankki. 2013g. UKK. Hakupäivä 3.5.2013.

http://www.laidunpankki.fi/ukk/index.tpl?sivu_id=276

Laidunpankki. 2013h. Laidunnuksen kustannukset. Hakupäivä 28.3.2013.

http://www.laidunpankki.fi/sivu.tpl?sivu_id=260

Laidunpankki. 2013i. Lisätietoa. Hakupäivä 8.4.2013.

http://www.laidunpankki.fi/sivu.tpl?sivu_id=250

Lumolaidun. 2006. Huuskonen, A. (toim.) Maisemalaiduntaminen luonnon monimuotoisuuden lisääjänä- tasapaino monimuotoisuuden ja tuottavuuden välillä. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.

Mannerkorpi, P. 1997. Laiduneläin maalaismaisemassa. Maaseudun kulttuurimaisemat. Suomen ympäristökeskus ja Maatalouden tutkimuskeskus.

Manner-Suomen kehittämissuunnitelma 2007- 2013. 2013. Arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaus ja aitaaminen, Ei-tuotannollinen investointituki. Hakupäivä 30.5.2013.
http://www.mavi.fi/attachments/mavi/ymparistotuki/65FcrNc5m/esite8_perinnebiotooppien_alkuraivaus_ei_tuot_a4.pdf

Mavi. 2013. Ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen, eläinten hyvinvointituen ja ei-tuotannollisten investointien tuen haussa rajoituksia vuonna 2013. Hakupäivä 16.4.2013.

http://www.mavi.fi/fi/index/tietoavirastosta/tiedotteet/130321_rajoituksiatukihaussa2013.html

Niemelä, M. 2012. Eläimet rantaan – kyllä vai ei?, opas kestävään rantalaiduntamiseen. Natureship. Korpilampi Oy.

Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2005. Maaseutu ympäristöstä työtä ja toimeentuloa- esiselvityshanke 4.10.2004- 28.2.2005. Hakupäivä 28.4.2013.

http://www.hankerekisteri.fi/sisalto/raportit/maaseutuymparistosta_tyota_ja_toimeentuloa.pdf

Priha, M. 2003a. Laidunnus. Suomen ympäristökeskus & Maa- ja metsätalousministeriö. Hakupäivä 23.1.2013. http://www.mmm.fi/attachments/ymparisto/5jQzRaTfE/1_laidunnus.pdf

Priha, M. 2003b. Perinnebiotooppien hoidon suunnittelu. Suomen ympäristökeskus & Maa- ja metsätalousministeriö. Hakupäivä 23.1.2013.

http://www.mmm.fi/attachments/ymparisto/5jQA71gnv/5_suunnittelu.pdf

Priha, M. 2003c. Hakamaat ja metsälaitumet. Suomen ympäristökeskus & Maa- ja metsätalousministeriö. Hakupäivä 29.1.2013.

http://www.mmm.fi/attachments/ymparisto/5jQAevEMC/7_hakamaat.pdf

ProAgria Etelä-Pohjanmaa. 2013. Maisemanhoitajina lammas ja vuohi. Hakupäivä 29.1.2013.

https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/proagria_etelapohjanmaa/maisemanhoitajina%20lammas%20ja%20vuohi%20PDF%20pieni.pdf

Puustinen, M. & Jormola, J. 2009. Monivaikutteisen kosteikon perustaminen ja hoito. Maaseutuvi-rasto. Hakupäivä 4.2.2013.

http://www.mavi.fi/attachments/mavi/ymparistotuki/5FQNWG8S8/kosteikot_2009_laskeutusaltaat.pdf

Räisänen, J., Ukkola, O., Järvi, M., Huuskonen, A., Kiljala, J. & Nevalainen, R. 2005. Emolehmä-tuotanto Perämeren rantalaitumilla. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.

Satoma, M. 2013 ProAgria Oulu/Oulun Maa- ja kotitalousnaiset. YmpäristöAgro –hanke. Mai-semalaiduntaminen. Hakupäivä 18.3.2013.

http://www.proagriaoulu.fi/files/pdf/maisemalaidunnus_ ilman_kuvia.pdf

Satoma, M., Maisemasuunnittelija, ProAgria Oulu/ Maa- ja kotitalousnaiset. Laidunpankista. Sähköpostiviesti l9vani00@students.oamk.fi, 8.5.2013.

Stock Keep Home. 2013. Hakupäivä 6.5.2013. <http://www.stockkeep.co.uk/index.html>

Söyrinki, R. 2007. Maisemalaiduntaminen- opas käytännön toteuttamiseen. Maa- ja metsätalo-usministeriö.

Söyrinki, R. 2005. Maisemalaidunnuksen kokemuksia Pirkanmaalla, laiduneläinpankki -hanke.

ProAgria. Hakupäivä 25.1.2013. <http://www.pirmk.fi/attachments/filebank/114.pdf>

YmpäristöAgro –hanke. 2013. Laidunpankki. Hakupäivä 15.3.2013.

http://www.proagriaoulu.fi/files/pdf/laidunpankki_ilman_kuvia.pdf

Ympäristö. 2012a. Maatalouden ympäristötuki. Keski-Suomen ELY. Hakupäivä 25.3.2013.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=265885>

Ympäristö. 2012b. Suomessa maatalousuudistuksen valmistelu on pitkällä. Suomen ympäristökeskus.

Hakupäivä 30.5.2013. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=425587&lan=fi&clan=fi>

LIITTEET

Saatekirje LIITE 1

Kyselylomake LIITE 2

Hyvä laiduneläinten omistaja

Tarvitsetko lisää laidunalaa vai haluatko tarjota laidunnettavia alueita hoidettavaksi? Nyt voit maksutta saada tietosi laidunpankkipalveluun.

Olen agrologiopiskelija Oulun seudun ammattikorkeakoulun Luonnonvara-alan yksiköstä. Teen opinnäytetyönä kyselytutkimusta Laidunpankki-verkkopalvelun käyttökokemuksista ja sopimusalaiduntamisen kiinnostavuudesta. Kyselyn tavoitteena on edistää ja kartoittaa kiinnostusta Laidunpankki-palveluun sekä saada sivustolle lisää käyttäjiä Pohjois-Pohjanmaan alueella. Opinnäytetyön toimeksiantajana on ProAgria Oulun YmpäristöAgro II ja HevosAgro II hankkeet.

Laidunpankki on netissä toimiva palvelu, jonka avulla voi hankkia laidunalueita eläimille tai löytää eläimiä maiseman hoitajiksi. Palvelun tavoitteena on lisätä sopimuksellista yhteistyötä, joka hyödyttää molempia osapuolia. Laidunpankin edistämällä tuetaan maiseman- ja ympäristönhoitoa. Palvelu on maksuton käyttäjilleen. Sivusto löytyy osoitteesta www.laidunpankki.fi.

Kyselyä on lähetetty ProAgria Oulun asiakastiloihin kuuluville emolehmätiloille, lammastiloille sekä hevosalan yrittäjille. Vastaamalla kyselyyn autat kehittämään Laidunpankki-palvelun käyttöä Pohjois-Pohjanmaan alueella. Kyselyyn vastaaminen vie noin 10- 15 min. Käsittelemme antamianne tietoja nimettöminä ja luottamuksellisesti. Kaikkien kyselyyn vastanneiden ja yhteystiedot jättäneiden kesken arvotaan tuotepalkintoja.

Vastauksia kysymyksiin odotetaan 10.4.2013 mennessä.

Jos haluat saada tietosi laidunpankkipalveluun, voit lisätä joko itse tai me voimme lisätä ne puolestasi. Ota yhteyttä!

Yhteistyöterveisin:

Niina Vähämetsä
 Agrologiopiskelija
 Oulun seudun ammattikorkeakoulu
 Luonnonvara-alan yksikkö
 I9vani00@students.oamk.fi

Maarit Satomaa
 Maisemasuunnittelija
 ProAgria Oulu/Maa- ja kotitalousnaiset
 YmpäristöAgro II
 puh. 040 566 7924
 maarit.satomaa@maajakotitalousnaiset.fi

Kiitos vaivannäöstänne!

PERUSTIEDOT

*tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia.

1. Sukupuoli *

- Mies
- Nainen

2. Ikäryhmä *

- Alle 29 vuotta
- 30-39 vuotta
- 40-49 vuotta
- Yli 50 vuotta

3. Asuinpaikkakunta *

Valitse kunta ▼

4. Tilan tai yrityksen tuotantosuunnat ja eläinmäärä *

- Naudanlihantuotanto _____
- Maidontuotanto _____
- Lammastalous (uuhet + pässit) _____
- Hevostalous (yritykset, harraste/yksityistallit ja tilat) _____
- Hevosen omistaja (ei tallia tai tilaa) _____
- Jokin muu, mikä? _____
- Yhdistelmä, mitkä? _____

5. Tilan tai yrityksen sivuelinkeinot

- Koneurakointi
- Matkailu
- Hoiva- tai hyvinvointi
- Maisemanhoito
- Bioenergia
- Jatkojalostustoiminta
- Ei sivuelinkeinotoimintaa
- Jokin muu, mikä?

6. Tilalla tai yrityksessä työskentelevät henkilöt

- Yksi tai vähemmän
- Kaksi
- Kolme tai enemmän

LAIDUNTAMINEN JA LISÄLAITUMEN TARVE

7. Minkälaisella alueella eläimesi nykyään laiduntavat laidunkaudella? *

- Omalla viljellyllä laidunmaalla
- Vuokratulla viljellyllä laidunmaalla
- Omalla luonnonlaitumella
- Vuokratulla luonnonlaitumella
- Ostan laidunpaikan toiselta tilalta/yrittäjältä
- Olen vuokrannut eläimiä toisen laidunmaalle
- Muu vaihtoehto, mikä?

8. Arvioi nykyisen laidunalan määrä suhteessa eläinmäärään? *

- Laidunala on liian vähän
- Laidunala on riittävä
- Laidunala on yli oman tarpeen
- En osaa sanoa

9. Oletko sitoutunut Maatalouden ympäristötuen maiseman- ja luonnonhoitoon liittyviin ympäristötuen erityistukiin? Lisää sopimuksessa oleva pinta-ala

- Perinnebiotooppien hoito _____
- Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen _____
- Monivaikutteisen kosteikon hoito _____
- Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito _____
- Muu, mikä? _____
- En ole sitoutunut

LAIDUNPANKIN TIETOISUUS JA KÄYTTÖKOKEMUS

10. Kuinka hyvin tunnet Laidunpankki-palvelun? *

- Tunnen nimeltä
- Tunnen jonkin verran
- Tunnen palvelun toiminnanhyvin
- En tunne ollenkaan

11. Mistä olet saanut tietoa Laidunpankista? *

- ProAgrian neuvojilta
- ProAgria Oulun Maaviesti -asiakaslehdessä
- Laidunpankin internet-sivuilta www.laidunpankki.fi
- HevosAgro tai YmpäristöAgro tiedotteista
- Jostakin muualta, mistä?

12. Oletko tietoinen Laidunpankin maksuttomuudesta? *

- Kyllä
- En

13. Mitä laidunpankki.fi sivuston palveluja olet käyttänyt? *

	Olen käyttänyt	En ole käyttänyt
Eläimistä ilmoittaminen	☐	☐
Laitumista ilmoittaminen	☐	☐
Karjailmoituksien selaaminen	☐	☐
Laidunilmoituksien selaaminen	☐	☐
Lampaiden ja nautojen laiduntamissopimus	☐	☐
Hevosten laiduntamissopimus	☐	☐
Maanvuokrasopimus	☐	☐
Laidunnustiedon etsiminen sivustolta	☐	☐

LAIDUNPANKKIPALVELUN JA SOPIMUSLAIDUNTAMISEN KIINNOSTAVUUS**14. Mistä sopimuslaiduntamiseen liittyvistä asioista olet kiinnostunut? ***

	Kyllä	Ehkä	En
Olen kiinnostunut laiduneläimistä ilmoittamisesta laidunpankki.fi-sivustolla	☐	☐	☐
Olen kiinnostunut laiduneläinten vuokraamisesta laidunpankki.fi-sivuston kautta	☐	☐	☐
Olen kiinnostunut hankkimaan lisälaidunta laidunpankki.fi-sivuston kautta	☐	☐	☐
Olen kiinnostunut ilmoittamaan vapaasta laidunalueesta laidunpankki.fi-sivuston kautta	☐	☐	☐
Olen kiinnostunut hakemaan luonnon- tai maisemalaidunkohteelle ympäristötuen mukaisia korvauksia	☐	☐	☐
Olen kiinnostunut laiduntamisesta maisemalaidunkohteella taajama-alueella	☐	☐	☐
Olen kiinnostunut kuulemaan muiden sopimuslaiduntajien kokemuksia	☐	☐	☐

15. Mitä laidunjärjestelyihin liittyviä toimenpiteitä olisit valmis järjestämään itse tai ostamaan ulkopuoliselta taholta?

	Järjestän itse	Ostan ulkopuoliselta taholta	En osaa sanoa
Maanomistajatahon selvittäminen	☐	☐	☐
Vuokrasopimuksen laatiminen	☐	☐	☐
Laidunnuksen suunnittelu	☐	☐	☐
Peruskunnostus	☐	☐	☐
Aitaaminen	☐	☐	☐
Laiduneläinten valvonta	☐	☐	☐
Juomaveden ja kivennäisten järjestäminen	☐	☐	☐
Vuosittaiset hoitotoimet alueella	☐	☐	☐
Muu mikä, _____	☐	☐	☐

16. Kuinka kauan eläimet voisivat laiduntaa sopimuslaitumella? *

- Alle 1 kk
- 1-2 kk
- 3-4 kk
- Yli 4 kk

17. Minkä kokoisella sopimuslaidunalueella olisit kiinnostunut laiduntamaan eläimiäsi? *

- 1-2 ha
- 3-5 ha
- 6-20 ha
- 21-40 ha
- Yli 40 ha

18. Millaisia matkoja olisit valmis kuljettamaan eläimiä sopimuslaidunalueelle? *

- Alle 10 km
- 10-20 km
- 21-40 km
- 41-60 km
- Yli 60 km
- En ole kiinnostunut eläinten kuljettamisesta

KYSYMYKSET 19.-20. ON SUUNNATTU HEVOSTEN OMISTAJILLE

19. Saako hevosia yhdistää muiden omistamien hevosten kanssa samaan laumaan?

- Kyllä
- Ehkä
- Ei

20. Hevosharrastajana/ omistajana olen kiinnostunut ratsastamaan/ ajamaan laitumelta käsin lähialueella?

- Kyllä
- Ehkä
- Ei

LAIDUNPANKKIPALVELUN JA SOPIMUSLAIDUNTAMISEN KIINNOSTAVUUS

21. Minkälaisille laidunnuskohteille olisitte valmis viemään eläimenne? *

	Kyllä	Ehkä	Ei
Viljelty laidun/pelto	☐	☐	☐
Perinnebiotoopit eli niityt, hakamaat ja metsälaitumet	☐	☐	☐
Muu luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokas kohde	☐	☐	☐
Viljelykäytöstä poistunut pelto	☐	☐	☐
Maisemaniitty tai muu viheralue taajamassa	☐	☐	☐
Muu niittymäinen alue	☐	☐	☐
Ranta-alueet	☐	☐	☐
Joutomaat	☐	☐	☐
Tonttien lähialueet	☐	☐	☐
Voimalinja- alueet	☐	☐	☐
Luonnonsuojelualueet	☐	☐	☐
Muinaismuistoalueet	☐	☐	☐
Kaavoitusta tai rakentamista odottavat alueet	☐	☐	☐
Muu vaihtoehto, mikä? _____	☐	☐	☐

22. Minkä maanomistajan kanssa olisit kiinnostunut tekemään laiduntamissopimuksen?

*

	Olen kiinnos- tunut	Minulla on jo sopimus	En ole kiinnos- tunut
Yksityinen	☐	☐	☐
Kunta/ Seurakunta	☐	☐	☐
Metsähallitus	☐	☐	☐
Valtio	☐	☐	☐
Osakaskunta/ Jakokunta	☐	☐	☐
Joku muu, mikä? _____	☐	☐	☐

23. Millaisia mahdollisuuksia sopimuslaidunnus tuo tilallesi/yrityksellesi?

24. Mikä voisi olla esteenä sopimuslaiduntamisen aloittamiselle?

LAIDUNPANKKIPALVELUN KEHITTÄMISTARPEET

25. Kehittämisehdotuksia Laidunpankki-palvelulle?

Kiitos vastaamisesta! Jätä halutessasi yhteystietosi Lähetä-painikkeen jälkeen avautuvalle sivulle.